

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Jövel Szentlélek Uristen!

Mióta az ember rálépett arra az útra, mely a kultura lépcsőin át Istenhez vezet, s megismerte az akadályokat, melyek útjában meredeznek — valami titkos s ösztönszerű sejtelem sugta neki, hogy a lelkek Lelkével szorosabb viszonyba lépjen s erőért az erő örök forrásához forduljon. — A próféták lelki felmagasztosultságokban e forrásból meritenek s midőn a Lélek megragadja őket, úgy érzik, hogy a természet korlátain egyszerre felül emelkednek, szemeik megnyillanak s organumaivá lesznek annak a végtelen hatalomnak, ki mindenekre nézve Alfa és Omega! Ezzel kezdődik az isteni élettel közösségbe lépés.

De amit ezek a próféták ekként magokon tapasztalnak, arról azt hirdetik, hogy eljön az idő, mikor abban az ő népöknek minden tagja részesül. — Jeremiás a többek közt azt monja, hogy: „*e napok után az Ur az ő törvényét a szívekbe írja be, — s többé senki nem tanítja az ő atyjafiait, mert ők mindnyájan megismerik az Urat.*“ (Jerém. 31, 33—34.) Jóel meg arról az időről jövendöl, mikor „*kiönti az Ur az ő lelkét minden emberre és az ifjak és leányok prófétálnak; a vének álmokat látnak és az ifjak látásokat látnak.*“ (Jóel 2, 28.)

Az emberi léleknek e szent sejtelméi, az ó-testamentomi próféták e nagy jövendömondásai az első pünköst napján valósulának meg, mikor „*nagy hirtelenséggel lőn az égből mint egy sebesen zúgó szélnek zendülése, mely eltelé az egész házat, a melyben a tanítványok ülnek vala. És látának kettős tüzes nyelveket, és üle mindenikre azok közül, és megtelének mindnyájan Szentlélekkel.*“ (Ap. Csel. 2, 2—3.)

E nagy esemény emlékére szenteljük a pünköst ünnepét.

Mindaz, amit az Atya az ő Fiának világrabocsátásában eleve elvégzett; mindaz, amit a Fiú élete, halála és feltámadása által szerzett — ezen a napon lett a miénk, mert üdvösségünk elsajátítása éppen úgy függ a Szentlélektől, mint annak megszerzése a Fiútól s eleve elvégzése az Atyától.

Azért joggal mondhatjuk, hogy a pünköst a váltság bevégzése. Az a Lélek, mely egykor ezen a napon látható jelekben töltetett ki a Krisztus híveire az „*újjászületés*“ (Ján. ev. 3, 5—6.) (Tit. 3, 5; Róm. 8, 11.) a „*bennünk való lakozás*“ (I. Pét. 4, 14.) lelke; „*tanítónk*“ aki bennünket minden igazságra megtanít; (Ján. 14, 26; 15, 26; 16, 13; Róm. 8, 14; I. Kor. 2, 10—12.) Ő az a „*paraklétos*“ kit a Krisztus maga helyett küldött el hozzánk, hogy bennünket vigasztaljon s ügyünket Isten ítélőszéke előtt jóra segítse. (Ján. 14, 26; Róm. 8, 26—27.) — Mondatik „*a fűség lelkének*“ is, aki biztosít bennünket arról, hogy az Isten által fiakká fogadtatunk. — (Róm. 8, 15—16.) Hasonló a „*tűzhöz*“, mely minden tisztátalanságot megemészt. (Máté 3, 11; Csel. 2, 3) s „*Isten keze*“ annyiban, amennyiben megragad, hajt és mozgat bennünket. (Róm. 8, 14; Gal. 5, 18; 2. Pét. 1, 21.) *Szóval külön személye a Szentháromságnak, ki azt teszi jóvá, mit Ádám elvesztettünk.* — Mert mint az apostol mondja: „*a Lélek az, aki bizonyosságot teszen arról, hogy a Lélek igazság.*“ (I. Ján. 5, 6.)

Az igazság eme Lelkének sok különféle adományai vannak, s azok a tüzes nyelvek, melyek egykor ezen a napon a tanítványok feje fölött röpkedtek, csak látható jelei voltak azoknak a „*dóréák*“-nak, melyek az első pünköst előtt is ugyanazok voltak s mindörökre ugyanazok ma-

radnak. — Hogy mik azok? Láthatjuk a próféták és tanítványok példájából. — A Lélek rájok száll s megismerik az igazságot. Szent lelkesedés, világosság gyulad bennök s felruháztatnak az ékes szólásnak olyan hatalmával, melylyel a világot meggyőzhessék. — Félelmök eloszlik s rettenthetetlen bátorság költözködik szívökbe, ha kell, szembeszállani az igazságért az egész világgal s a tanítványok hirdetik, hogy azt a Jézust, a kit az ármány megfeszített, az Isten a halálból feltámasztotta s Urrá s az ő dicsőségének részesévé tette.

És a Léleknek ez az ereje máig is él; a Szentlélek hozzánk is akar jönni, hogy velünk is közölje az ismeretet, — belénk is öntse a lelkesedést, — nekünk is adja az erőt, bátorságot, hogy mi is igazán a Krisztus tanítványai lehessünk.

És ha valaha, most ugyancsak szükségünk van e Lélekre. Hitünk, egyházunk a nehéz próbák napjait éli. Nagy jelenség látszik a földön; feljőve az Apokalypsis fenevada a tengerből (Jel. 13, 1.) *s adaték neki nagy dolgoknak és káromlásoknak szája* (Jel. 13, 5.) hogy „*mindenek, kicsinyek, nagyok, gazdagok és szegények, szabadosok és szolgák az ő jobbkezeken, vagy az ő homlokokon megbélyegeztessenek.*“ (Jel. 13, 16.)

Segedelem nélkül szükölködünk . . .
Jövel Szentlélek Uristen!

* * *

TÁRCA.

Patay Sámuel,

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület első főgondnokának levelei a debreceni főbírókhoz és tanácshoz.

Debrecen város közlevéltárából közli: Zoltai Lajos.

III.

Mivel pedig méltóztattak volt az Urak engem arról assecuralni, hogy valamit az közönséges dologra fogok költeni, bona fide demonstrálván, nékem refundálják, azért ezeket mértem fel tennem bona fide.

1. Minek utánna szolgálatomba be állottam volna, hogy magamnak a Szükséges Helyeken Szabadob aditust Szerezsek egynél s másnál (mellyeket Specificálnom talám nem szükséges) ajándékoztam el négy aranyig.

2. Cancellarius Uram ő Excellentiájánál a T. Ur Kenessei István Uram repraesentálván tudakozta ha le töttemé a hittett, kire az Ur Kenessei Uram affirmative felelvén (azért hogy valami difficultas ne támadna) csakhamar nékem intimáltatott, hogy producallyak de deposito Juramento, mellyet mig eff ctualhattam, két izben Magyar Országgra le menvén, kívánságom szerint lehessen megesküdnöm, a költséget nem kimélhettem, mellyet legaláb tészek ötven forintra.

A pünkösti lelkesedés.

A keresztyén világ egyik legszebb és leglélekemelőbb ünnepének XX-ik századi első évfordulójához érkezünk meg.

Az igazság lelkének világokat újjászülő isteni ereje, az első pünköst ünnepén töltetett ki egykoron azokra a tanítványokra, kik ennek érintése által, bátrakká, halálra elszántakká lőnek; és az az előtt félénk apostolok, az egész ellenséges világgal merészen szembeszállva, az Ur üldözőinek táborából megalakították az első keresztyén gyülekezetet.

Valami szent lelkesedés és óriási önfeláldozás kellett ahhoz, hogy a világraszóló munkát megeselekedjék. Olyan nagy foku lelkesedés, melynek ereje nemcsak a mi egész valónkat járja át, de másokat, a körülötünk levőket is felvillanyozni képes. Olyan lelkesedés ez, a mely a gyávából ma is vakmerőt, a gyengéből erőt, a rabszolgából szabadsághóst, a törpéből óriást teremt.

Igaz, hogy a világ igen sokszor fel szokta cserélni a futólagos felhevülést, mely csak szalmaláng, éget, de nem melegít, az igazi, nemes és önzetlen lelkesedéssel, mely hevít is, boldogít is. Az apostolok lelkesedése azonban nem ilyen forrásból eredett, nem lidércfény volt az, hanem tiszta lánggal égő tűz-golyó, mely sugáiraival még akkor is bearanyozta a látóhatárt, midőn a tanítványok közül a legtöbbben éppen azoknak az eszméknek, azoknak a pünkösti szent igazságoknak lettek aldozataivá a melyeket ők hirdettek és a melyekért még a börtön rideg, nyirkos fenekén is melegen lelkesedni tudtak!

Boldog ember is az, a ki ennek a nemes lelkesedésnek erejét nemcsak érezni, de élvezni is tudja! Az ilyen fölmagasztosult lélek az élet köznapi szibájában, a mi anyagi, önző, kúfár szellemű korunknak romlott levegőjében is, mindent jónak, tisztának és nemesnek lát.

3. A mely hatvan forintokat a T. Ur Dőri András Uram nékem adott, azokrul az Ur Darvas Joseph Uram nékem reménységet nyújtott volt, hogy in Bonificaconem Expensarum, jam ante cedenter factarum fog acceptatani. Ennek ugyan praetensiójához minden Jussom a Tekin. Urakk Uri Graajokon fundaltatott, mellyet ha acceptalni méltóztatnak, nagy háládatossággal vészek, kötelezven magam minden tüllem kitelhető hivséges szolgálatokra. Ehez képest lészen még pro hoc Ao restantiám, idest a 22. Septembr. Ao 1733. usque ad 22. Septem. Anni 1734 flor. 143 kr. 40.

Minthogy pedig némellyek felőlem való balitiletet, ex Certissimis Relationibus kitanultam, mintha én rendeletlen költségeket tennék, azért tettem fel expensámatis, hogy a T. Urak méltóztassanak consideratiot tenni magam költségimről.

Akár minémü compendiumot tarcsen bár valaki maga Bécsben lételében, mégis ebédgye borral együtt fel megyen egy Máriásra, mely esztendeig facit flor. 103
Vacsorára 12 kraicar facit " 73
Ha Deákot tartok, arra mint magamra kellene költekezniem; velem étetvén. azért ebbenis compendiumot keresvén, szolgát tartok, melynek ebédgye, vacsorája napjában a 17 xgr facit Esztendeig " 103
A szállásom " 90

Hiszen, a lelkesedés szent tüzetől áthatott embernek fennen szárnyaló gondolatai nem e föld alacsony, és sokszor sajna! eléggé szennyes régióiban, hanem oda fenn, tisztultabb légkörben, csapongnak, hol az, a földies vágyakról egészen elfeledkezve, folyton csak az égiekről és égiekkel társalog.

Azoknak az egyszerű vámszedőknek és halászoknak szívét is, a kik, az áldozócsötörtői történet után, elárulva és elhagyatva érezték egészen magokat, az igazság boldogító ereje által támasztott lelkesedés nemesítette meg. A mint „*nagy hirtelenséggel sebesen zugó szélnek zendülése lön az égből,*“ nagy eszmék, magasztos ideális gondolatok támadnak menten sziveikben, és most már ennek ereje által felfegyverkezve, nem érezték többé magokat elhagyatottaknak, hanem bátran kiállottak Jeruzsálem városának piacára és tüstént másokat is, ezeket, egyszerre felbuzdítanak az örök eszmékérti önfeláldozó lelkesedésre!

Azok a ridegben számító, önző lelkek, a kik nemesebb és ideálisabb eszmékért küzdeni nem tudnak és nem is akarnak, a lelkesedést rendesen *vaknak* nevezik el. Ám legyen nekik az ő hitök szerint; de mi híven kitartunk mellette, mert a lelkesedés még elbukásban is boldogítja és dicsőséggel sugározza be annak hőseit. Az apostolok példája, az egyház, a haza és nemzeti szabadság hőseinek életpályája igazolja ezt!

Ha hiányzik a pünkössti lelkesedés az apostolok szívéből; ha nincs akkor elegendő bátorságuk és erejük a messiási felbeszakadt nagy műnek *tovább* építésére, úgy nincsen *ma* keresztyén egyház, nincsen polgáriusult keresztyén társadalom; sőt nincs öntudatos emberiség sem.

Mit jelentenének ezek a szent és magasztos eszmék: *haza, nemzet?* . . . Ki fogna értök áldozni, szenvedni és ha kell mártyr halállal is meghalni, ha nem volnának lelkesült egyének, önfeláldozó nagy lelkek, a

kiknek szívét a lelkesedés bűvös ereje és tüze olyan hatalommal ragadja el, mint a delej a vasat?!

A lelkesedés eme magasztos ünnepe köszöntött ma be hozzánk. A világ és emberiség történelmében nagy, dicső és nemes eszmék diadalát jelzi ez!

Óh hadd hassa azért át a mai napon a mi szívünket is a lelkesedés ellenállhatlan ereje. Emelkedjék fel érző lelkünk az élet sivár és önző tájékaik felett és röpijőn az fel oda ama magasabb és tisztultabb légkörbe, a honnan az első pünkössti ünnepen az igazság ereje is: „zugó szélvész és tüzes nyelvek kíséretében“ jelent meg!

Megtörténhetik az is, hogy az a dicső eszme, az a fönséges elv, a melyért lelkesedünk és a melyért híven törünk *előre*, az élet útjain mindég csak ábránd, csak tünékeny álomkép marad, de soha nem valósul meg; de csorbítja-e ez, csökkentheti-e ez azért a lelkesedésnek igazi, tiszta, valódi értékét?! Nem és nem, ezerszer nem! . . . A kiplántál, csemetét ültet, az el lehet könnyen készülvé arra is, hogy annak majd hűsítő lombjai alatt nem pihenhet meg, virágait sem szakgathatja, gyümölcsének édességét nem izlelheti; de önző és sivár lélek ám az, a ki csak mindég az *énre* gondol, a ki csak a jelennek él, nem pedig *előre* a jövőbe néz.

Félre azért ma tőlünk minden ridegen számító, önző, köznapias és sivár érdek! Itt van már ismét a piros pünköszt vidám napja. Hadd legyen ez mindég egy-egy memento-jele az igazi, szent és magasztos lelkesedésnek. Sursum corda!

Dr. Márk Ferencs.

A megvígasztalódás.

Midőn eltávozik körünkől a jó barát, kinek kedves társasága mintegy nélkülözhetlenné vált előttünk; midőn útra kél a gyermek, hogy tőlünk elszakadva, messze idegenbe menjen; midőn bucsút vesz a család-

Fa Esztendeig ha négy öl flor. 24, ha öt flor. 36	flor. 24
A Mosónénak	” 12
Borbély, haj accomodáló	” 12
Postára legalább szólván esztendőre	” 80
Jóllehet ugyan in privatis magam dolgaimban vadnak írásim, úgy hogy nem mind pro Servitio hoc imputalom, de ugyan csak az enyimek kevesebbek.	
A Szolgám köntöse, Conventiója szerint való fizetése	” 50
Egyéb aprólékra, ugymint Gyertyára, feirne-müre, egy s más hozzám jövő Uri Emberekre legaláb	” 60

Summa: 607

Könnyen által láthatták a T. Urak ebből, ha énnekem fizetésem lészen 700 forint, mit lehet ruházatomra et pro mercede laborum megtartanom. Melyhez képest 1-mo alázatosan kérem az Urakat, méltóztassanak bárcsak 3 vagy 4 Esztendőkig 800 forintokra kipótolni, mig magamnak másunnanis egyéb Subsidiutumot szerezhetek, melyhez reménségem máris vagyon.

2-do Azonnis Instalok az Urakk alázatosan lehesen énnekem magam fizetésemet mindenkor fertály Esztendőként, rendesen hiba nélkül vennem, mert magok bölcsen meggondolhatták az Urak, a rendeletlen, darabonként való fizetésben minémü haszon és com-

pendium lehet, melyet ha obsinealhatok, sokkal több és job compendiumot tarthatok kölcségemben.

3-o Ne kellessék énnekem fizetésemet sok helyről várnom, sok felé iránta írnom, hanem csak egytől, valakit az Urak méltóztassanak pro incassione rendelni, akár ki légyen az az Uri Ember, akitől fizetésemet fertályonként vehessem, mihi perinde est, mindazonáltal, Győrben vagy Komáromban legalkalmatosab lenne.

4-to A ki Szolga nem Ur az: agnoscalom én az Urakhoz ezen kötelességemet, melyhez képest, cselekedgyék az Urak ezt a Graat velem, mint Szolgájoknak méltóztassanak Conventio szerint, mind magam Kölcségemről Instructiot, mind fizetésemről való Conventiot sub Subscriptionem adni. Jóllehet ugyan némellyek nem átalították felőlem bal itileteket tenni, mintha én ezen Szolgálatra incapax volnék, és csak egy Memorialistis fel tenni nem tudnék, noha egynehány rendben már be adott Instaamat nem szégyenlem akárkinekis megmutatni. Azt ugyan meg vallani nem szégyenlem, hogy az Ur Szeremlei Uram által, gyakorta némely Instaamat corrigáltattam, Sőt azon Uri Embertől tanulni nyereségemnekis tartom, mint a ki még Trió vagyok, de a szorgalmatosságban és a híven való szolgálatban, akár kinek sem engedek, aminthogy ha Isten éltet, meg fogom mutatni.

apa hitvesétől s gyermekeitől, hogy több kevesebb ideig tartó utazásra keljen: a szív elszorul, a szemekbe a válás miatti bánat könnyeseppjei ülnek s soká borong a lelkekben sötét bú felhője, csak lassanként, későre tűnik fel a megvigasztalódás szívárványa . . .

Midőn az első áldozócsütörtök napján a szeretett Mester fenséges alakját a mennyboltozata elzárta a tanítványok szemei elöl, midőn eltávozott az Atyának egyetlen szülöttje mennybe, s „üle az Atyának jobbára, honnan léssen eljövendő, itélni elevenek és holtak felett,” az apostolok lelkét mély bánat érzete szállta meg, s csüggedésök gyászéjében egyetlen remény-csillag gyujtott fénysugárt, hogy — miként megígérte nekik a Megváltó — el fog jönni a Szentlélek, hogy felemelje őket a bánat tengeréből s gyászéjelökre a megvigasztalódás hajnala derüljön fel . . . S ime:

„Az ígéret teljesedett, Szentlélek Isten küldetett a búsongó tanítványokra.“

Az első pünköst reggelén kelt fel az öröm ragyogó napja. Ez esemény s ennek következménye, az anyaszentegyház megalakulásának emlékezetére szenteli a keresztyénség a pünköst ünnepet . . .

Ha távolba ment szeretteink hirt adnak magukról, s ígéretük szerint értesítnek bennünket miként létük felől, megvigasztalódás szelid sugára járja át lelkünk egét s bánatunk borúját oszlatja a remény szívárványa . . .

Mennyivel indokoltabb volt az apostolok öröme, midőn csüggedő lelkök felemelésére elküldetett hozzájuk a megígért Szentlélek! A lelkesültség égi tüze szálította meg azokat, kik imént rettegés, félelem gyötrelmeitől kizörtöztak, a már-már feloszladozó remény új életet nyert, s a borus jelen ragyogó jövő fénysugaraitól lón megvilágítva . . .

Az igaz lelkesedés mindenkor csudákat művel.

Ez bizonyult be az első pünköst reggelén is, midőn a Szentlélek erejétől áthatott apostolok a lelkesültség lobogó lángjától indítatva, bátran hirdették Krisz-

tus evangéliomát s megalapították a földi anyaszentegyházat, hogy legyen ez előcsarnokává az idvesség dicső országának, állandó lakhelye az erkölcs, igazság diszló virágának; hogy a kísértésnek gyakran kitétetett embernek, legyen szilárd támpontja, mely megóvjá őt az eleséstől, s képessé tegye szerezni kincseket, nem muló, de örökkétartókat, melyek felett enyészet nem arathat diadalt, melynek értékét a sir és koporsó nem csak meg nem emészti, sőt teljes érvényre juttatja.

Vajha ma is élne a lelkekben ama szent láng, mely az első pünköst napján rezgésbe hozta a szívök hurjait s világot átalakító hatalmát, erejét fényesen beigazolta! . . . Ah! de hányszor borult közöny hamva a pünkösti lelkesültség égő tüze, hányszor kelt fel a rosszakarat, ármány tomboló zivatarra, hogy kioltsa az égi lángot, sötét éjjé varázsolja a tündöklő napot! . . .

Pedig az emberiség csak úgy juthat boldogságra s maradhat állandóan a jólét ölen, ha a szívekben minden szépért, igazért, jóért lelkesülésnek lángja lobogólthatatlanul . . . Az anyaszentegyház úgy lehet virágzó, ha annak tagjai híven követik Krisztus azon parancsát: „Ugy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy mások is látván a ti jócselekedeteiteket, dicsőítsék a mennyei Atyát!“ . . . Hazánk csak úgy lehet állandó boldogság hona, ha minden szívben Isten-, haza s ember-szeretet égi lángja lobogólthatatlan tüzzel, s az igaz lelkesedés soha nem szunyad! . . .

De ok nincsen a kétségbeesésre, mert azért ha olykor az égen a tündöklő nap fénysugarait sötét felhők rejtik is több kevesebb időre árnyba, e jelenség miatt a nap tüztengere nem alszik ki örökre; ha a viruló virágok koronként enyészet porába hullanak is alá, a természet pompájának hervadása nem örökkétartó: az új élet hajnala előbb-utóbb elkövetkezik a sötét éj után . . .

A tanítványok lélek-egére a fájdalom sötét éjszaka után felragyogott a megvigasztalódás tündöklő napja;

A Tekintetes Urakk mely hiv, alázatos igaz Szolgája
Szilágyi Sámuel.

(Patay Sámuel ugyanezen leveléhez csatolta Szilágyi Sámuelnek másik levelét, amelyen a superintendentiák dolgában kiadott királyi resolútió szövegét közli. Levél és resolútió így hangzik.)

Tekintetes Ur!

Érdemem felett való Jó Uram!

In negotio Superintendentiarum lött Resolútióját Fgs Urunknak in paribus le küldöttem, kérvén az Urat nagy bethűlettel, a Nemes Ecclesiával communicálni és iránta való opiniojokat az Ur Pathai Sámuel Urankhoz dirigálni méltóztasson, hogy a most concurralt Urakkal iránta végezhesse. Coeterum maradok

A Tekintetes Ur alázatos Szolgája

Szilágyi Sámuel.

30 8-bris

Béts 1734.

Ezen leveleimet méltóztasson az Ur által küldeni. Resolútió ad Instantiam 3 Martii 1733. exhibitam. Infra scriptis suplicantibus ad hanc eorundem Instatiam intimatur: Sacram Suam Caesaream Regiam-que Matem iisdem adhuc admitti clementer jussisse, ut in Regno Hungariae degentes Augustanae Confessionis addicti numero quatuor, et Helvetiam Confessionem profitentes pariter quatuor Superiores seu Superintendentes e numero Praedicatorum, in Hungaria iam habi-

torum et quidem Patriae filiorum, suo modo eligere, ac constituere possint, in finem praecise illum ut tales invigilent moribus, et doctrinae Praedicatorum iisdem subordinatorum et in excessivos etiam animadvertant ea insuper conditione adjecta, ne populo norum per hoc pro subsistentia nempe Ipsorum onus accedat, sed modernis subsistendi mediis etiam ut Superintendentes contenti esse debeant. Facta autem electione seu Constitutione dictorum Superiorum, seu Superintendentum, necesse erit de casu in casum, in quo loco, pro quali Districtus seu quibus Comitatus, liberisque ac Regiis Civitatibus, nomine tenus quis, ac pro cuius Confessionis Superiore seu Superintendente Constitutus fuerit Inelytum Regium Hungaricum Locumtenentiale Consilium ad statum notitiae gemine informare.

Quoad reliqua hic contenta puncta, Instantibus ad Regni leges, et circa statum eorundem interventas benignas Caesareo-Regias Resolutiones remissis, ubi autem contra tenorem illarum quid hactenus attentatum fuisset, vel deinceps etiam attentaretur, memoratique Instantes Specifica eatenus gravamina modo in legibus proscripto proposuerint, eatenus quoque praeattactis benignis Resolutionibus conforme remedium sortientur.

Ex Consilio Regio Hungarico Aulico

Viennae, 1734. 21. Octobr.

Obtenta 29 Oct. 1734.

Elias Wanyeczy
Debreczenbe.

a csüggedés boruját elüzte a nemes lelkesültség lobogó lángja ma is és mindenkor a jövőben, ha olykor szunynyadni látszik is a valódi lelkesültség lobogó lángja annak diadala előbb-utóbb elkövetkezik . . .

Istennek gondviselése örökösök egyesek s népek millióinak élete felett s e tudat megvigasztalhat bennünket mindenkoron s kezességet nyújt az igazság biztos győzelme felől.

Az Istenben vetett hitnek ereje ültesse azért keblünkbe az igaz lelkesültség lángját, hogy munkáljuk híven anyaszentegyházunk, hazánk, magunk s embertársaink igaz boldogságát!

Igy ünnepeljük méltóképpen a pünkösztöt, így leszünk valódi követői Krisztusnak s hasznos polgárai hazánknak.

Istennek Szentlelke legyen velünk!

Dombi Lajos.

TANÜGY.

A vallásos nevelésről.

„Nyelvében él a nemzet,“ az egyház meg iskolájában. A nevelés hatalmas eszköz az avatott kézben, mely által az emberi lelket céljaink szerint idomíthatjuk, a jóra, rosszra egyiránt fogékony szívet kellő irányba terelhetjük, s mintegy második teremést vihetünk rajta véghez. Egy Nagy Sándor is csak életét köszönheté atyjának, dicsőségét pedig Aristotelesnek. Innen magyarázható meg az a feltűnő szeretet, melylyel a protestáns egyház iskoláit negyedfél századnál tovább — hogy úgy mondjam — görcsösen szoritá keblére, tudva azt, hogy jövő fennmaradásának, erősödésének alapja ezekben van lerakva.

Viszont ezért nem tudom én megérteni azt az újabb időben mind nagyobb körben terjedő könnyelmű és veszélyes felfogást, mely az iskolák fenntartását tehernek, nyügnék tekinti s attól minden áron szabadulni szeretne. Ez szégyenletes kislelkűség. Hiszen az élet is teher édes mindnyájunknak — és sokszor bizony nehéz teher — s töle szabadulni egyszerű dolog; mégis az emberek jobb része nem gondol erre, hanem életét mint drága kincset óvja, sőt terheihez újabb terheket vállal, hogy életcélját annál inkább megvalósíthassa. Ez kötelessége minden embernek, melyet elhanyagolni bűn. Éppen ilyen maga iránti kötelessége az egyháznak az iskolai nevelést nemcsak minden lehető áldozattal megtartani hanem azt olyanná tenni, hogy általa magának buzgó, hitben erős, tettekbe kész fiakat neveljen; s „mint élő köveket építse fel azokat, hogy legyenek lelkiház.“ Ezt elhanyagolni, ennek lehetőségét feladni egyértelmű az öngyilkossággal.

Az a református közszellem, mely után pár év óta annyit epedtünk, mindaddig csak kegyes óhajítás marad, — a legtevékenyebb belmissió dacára is, — míg számára az iskolákban nem vetünk erős fundamentumot. És vajjon mai népoktatásunk alkalmas-e erre az építésre? Határozottan nem. Éppen azért, mert az csak *oktatás* és nem *nevelés*. Megtömjük a gyermek elméjét sokféle többé-kevésbé hasznos ismeretekkel, de a szívet, a kedélyt merőben elhanyagoljuk. Tanítsunk az iskolában vallást is, mint egyet a többi tantárgyak közül; felelgetjük a prot. egyház hőseit és vértanuit is a történelem tanításánál, de hogy mi tulajdonképpen mit hiszünk, melyik felekezethez tartozunk: arról a gyermekek 90%-a csak a hitelesítés alkalmával nyer

némi halvány fogalmat. Igen, mert a tanulók nagyobb része vagy felsőbb iskolába megy, vagy kivénül, mielőtt a 6. osztályba jutna.

Az ilyen lágymeleg vallásos nevelésben részesült gyermek miképpen lehetne később az egyháznak lelkes, élő tagjává? Csodálkozhatunk-e aztán, ha egyre nő a közöny, az elhidegülés a vallás dolgai iránt? S legtöbb hívünk megmarad reformátusnak esetlegességéből, eljár a templomba időtöltésből, egyházi hivatalt is vállal vagy kényszerűségéből, vagy hiúságból, és viseli a közterhet nagy zugolódással.

Ha egy pópista embertől megkérdezzük miért ő pópista: az „egyedül idvezítés“ tanával fog felelni, melylyel születésétől fogva impregnálták nevelői. De ha ugyanezt a kérdést a mai népiskolában nevelt kálvinistákhoz intézzük, legtöbben azt fogják mondani: „tudom is én;“ vagy kedvezőbb esetben ezt felelik: „mert őseim is azok voltak.“ Ez bizony igen gyöngé alapon álló felekezeti öntudat melyet az ellentábor résen álló aknamunkásai vajmi könnyen alááshatnak. A tanultabb és öntudatosabb egyháztagnak pedig — kik már többet tudnak egyházunk dicsőséges multjáról, — sokszor legfeljebb úgy tisztelik a prot. vallást, mint a magyar nemzeti és szabadsági eszmék mentsvárát; — mintha ezen erősséggel akarnák megtámogatni ingadozó vallásos meggyőződésüket.

Körülbelül ez a mi hiveink felekezeti öntudatának átlagos mértéke. Már pedig az én gyöngé szemeim ebben igen kevés garantiát látnak egyházunk jövőjére nézve. Én nem ilyen vallásosságot óhajtok, hanem olyat, mely egyedül azon a rendíthetlen meggyőződésen alapuljon, hogy a mi ref. egyházunk tana a tiszta, isteni igazság, és ez a meggyőződés — kizárva minden oportunistamust — töltse bé egészen az elmét és szívet, hassa át a vért és csontokat. Nem kell azért gyalázkodni a más hiten levőkkel; egyik egyház minden erőit kifejtheti a másiknak romlása nélkül. Lehet valaki erős kálvinista, anélkül, hogy a vallásos türelemben kath. atyánkfiait követné.

Bizonyos dolog, hogy ilyen vallásosság teremtése céljából mindenekelőtt az iskolai vallásitanítást kell reformálni, de nem olyan módon, hogy a tananyagot bővítsük, a vallásitanításra több időt szenteljünk, hanem úgy, hogy egész iskolai nevelésünket vallásos ihlet hassa át, s bármelyik tantárgy tanításánál fő szempont a hitbuzgóság erősítése legyen; olvasókönyveink pedig kizárólag ezt a célt szolgálják. És akkor, — akár el is hagyjuk azt a heti két órát, amelyen most specifice „vallásant“ tanítunk, s a mely órákon kívül a gyermek Isten nevét is alig hallja említetteti. Az a nagy örömmel fogadott „Református népiskolai olvasókönyv“ e tekintetben messze maradt az én várákosomtól. Kivált a III. oszt. olvasókönyve alig reformátusabb az eddig használtaknál, sőt ha a 88 ik olvasmányt kihagyjuk, bátran lehetne kath. olvasókönyv is. (Ámbár ha az lenne, ez a jelleg minden során meglátszanék.) A II. osztályban 4, a IV-ikben 5 olvasmány van, mely a könyvnek ref. jelleget ad, de ezek is a könyv végére terelve, ahova sokszor el sem jut az illető osztály.

De hát ez a kisebbik baj. Ilyen tantervvel és tananyaggal is lehet jó kálvinistákat nevelni. — csak legyen kinek. De éppen az a nagyobb baja vallásos nevelésünknek, hogy *nincsenek vallásos nevelőink*. Én nagyra becsülöm az újabb korszak tanítóit karát elismerem, sőt néha bámulom szakképzettségüket, sikeres módszereiket; — de vallásosság és egyháziasság tekintetében, — tisztelet a kivételnek, — sokkal többet vár-

nek tölük. Az általam ismerteknek nagyobb része közönyös, sőt fájdalom, néha ellenséges érzelmű az egyházi intézmények iránt. Nem tartja magát az egyház szerves tagjának; kántori tisztét kellemetlen nyügnék tekinti; ha pedig nem kántor, nem igen gyönyörködik Urnak szent dolgaiban. Gyűléseiken és szakközlönyeikben mélyreható értekezéseket tartanak ilyen cím alatt: „A magánfoglalkozó számlapokról.“ „Az évről-évről vizsgák szükségesei-e?“ „Hogy köszönjenek a gyermekek“ stb. Alaposan megvitatják a fizetés-, korpótlék- és nyugdíj-ügyeket. Magános óráikban áhitattal olvasgatják a miniszteri rendeleteket, vajjon nem találnak-e olyat, melyre támaszkodva ismét tágíthatnának egyet az egyházi fegyelem és papi zsarnokság kényszer-békőin. De arra nem emlékezem, hogy a vallásos nevelés kérdésével valaha behatóbban foglalkoztak volna.* Bizony-bizony ilyen szellem mellett bármily fényes eredményeket mutassanak is fel tanítóiuk, de az egyháznak igazhitű, buzgó tagokat nevelni: ahoz jobban értettek azok a régi „kályhás rektorok“, akik zsoltárnál bibliánál és katekhizmusnál egyebet nem tanítottak.

Talán tovább is mentem ebben a dologban, mint kellett volna; de nem tehetek róla, én a vallásos nevelés felületességét s ennek eredményét: a kálvinista öntudat hanyatlását főképpen a tanítók egyháziatlanságára vihetem vissza. Kívánatosnak találok, hogy egyházi törvényhozásunk terjessze ki erre is figyelmét, ne engedjen oly nagy szabadságot a tanítóknak, mint most fennálló törvényeink, hanem vegye figyelembe, hogy ők nem csak tanítók, de *belhivatalnokok* is, akik ha jó magot nem vetnek, semmiféle evangelizálás nem fog aratásra való gabonát érlelni. Videant consules!

Sípos József.

„Protestáns egyháztörténelmi irka.“

Érdekes ajánlat kerül egyházkerületünk legközelebbi közgyűlése elé, mely nagyon megérdemli a vele való komoly foglalkozást. Úgyanis, *Dobó Sándor* h.-b.-szörményi tanító, kinek neve, irodalmi működése után jól ismert, „Protestáns egyháztörténelmi irka“ cím alatt oly taneszközt kíván szerkeszteni már az 1901–1902. tanév elejére mindkét protestáns egyház elemi iskolái számára, mely az egyházhöz tartozandóság érzetét növelni és erősíteni igazán hivatva leend. E célból minden irka borítéka egy-egy egyháztörténelmi nagy alak rövid, népszerű, tanulságos modorban megírott életrajzát tartalmazná, még pedig úgy a múltból, mint a jelenből. Életrevaló s messze kiható terv, melyet már rég meg kellett volna valósítanunk, midőn mindnyájan tudjuk, hogy p. o. a „Szent István Társulat“ kiadásában megjelent irkák oly nagy hatást értek el sokszor egyenesen a protestantizmus kárára. Különben *Dobó* beadványában ennek az ügynek anyagi oldalát is feltárja a következő eredménnyel:

1 ezer	8 k.;	eladási ár	14 k.;	haszon	6 k.
10	80	„	140	„	60
100	800	„	1400	„	600
1 millió	8000	„	14,000	„	6000

* Mi ismerünk — hála legyen az Istennek — ma már elegendő is: egy Sinka Lajos, Vincze József, Hajdu József stb. stb. csak kimagasló példák az egyházért, vallásért buzgó s főként a debreceni tanítóképzőből kikerült jeles tanítói karból. Hiszen éppen lapunk jelen száma tanügyi rovatában is olyan eszméről van szó („Protestáns irka“) melyet egyik tanítónk vet fel s akar megvalósítani egyházunk és vallásunk építésére. S ismételjük: ez a jelenség. — legalább ezen a vidéken, — ma már nem áll elszigetelten!

Szerk.

Hogy mit tesz ez, azt akkor sejtethetjük, ha elgondoljuk, hogy pusztán a h.-b.-szörményi elemi iskolákban átlag 10,000 irka kell egy tanévben. Mi azonban még sem az anyagi oldalára fektetjük a súlyt e kérdésnek, hanem a szellemi és erkölcsi hatásra, mely ha ez irkák elterjednek, mindenesetre be fog következni s rövid idők múlva tapasztalható leend. Mi láttunk és olvastunk néhány életrajzot az irka fedelére nyomatan-dókból (Kálvin János, Kun Bertalan, Kiss Áron Gróf Dégenfeld József, Bárány Prónay Dezső stb. stb.) s mondhatjuk ezek mind vonzó, megnyerők és tanulságosak. Gondoljuk el csak a hasznót, ha az iskolás növendékek e nagy embereinket játszva mind rendre megismerik s otthon szüleikkel is megismertetik! *Dobó* kétféle ajánlatot tesz u. m. 1. Az egyházkerületi közgyűlés adjon neki mint magán embernek engedélyt, hogy ez irkákat magas helybenhagyásával adhassa ki. Ezen esetben a tiszta jövedelem 20%-át az egyházkerületnek ajánlja fel. 2. Adja ki az egyházkerület; használatát tegye kötelezővé s a szerkesztő részére a jövedelem bizonyos százalékát állapítsa meg. Mi a kétféle ajánlat közül bármelyiket elfogadhatónak tartjuk ugyan, de a cél érdekében jobb volna az utóbbi. A fő dolog azonban az, hogy el ne temessük ezt az eszmét. Sok ilyen vállalat s a jövőt ne féltsük!

KÖZÉLETÜNK.

A nagybányai ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A nagybányai ev. ref. egyházmegye Május hó 2. és 3. napján tartotta meg tavaszi gyűlését Nagy-Bányán a városháza tanácsstermében.

A gyűlés igen látogatott, a tanácskozás higgadt és tárgyilagos volt. S dacára, hogy a tárgysorozat közel 100 számra nötte ki magát, az ügyek aránylag mégis rövid idő alatt a kellő alaposággal megvitatva intéztettek el.

A gyűlés kezdetét ünnepies színezetűvé tette Bencsik István esperessé történt megválasztásának 20 éves fordulója s az ezen alkalmából elhangzott beszédek.

Miután esperes a tőle mindenkor megszokott költői szárnyalású imájában a segedelem forrásához Istenhez emelte lelkünket: megnyitó beszédében visszaszállt a 20 év előtti multba, a mikor az egyházmegye bizalma őt, a munkabíró erejének teljességében lévő férfit, az esperesi székbe ültette. Hálát ad Istennek, hogy őt e 20 év munkáiban, küzdelmeiben megsegítette s tőle kért továbbra is erőt segedelmet, hogy elvégezhesse azt, a mi még bölcs rendelése szerint reá vár. Lelkész-társainak s az egyházmegye és közgyűlés minden tagjának köszönetet mond a bizalomért, melylyel őt 20 év előtt megtisztelték s melyet az óta is több ízben megnyilatkoztattak iránta; a támogatásért, melylyel gyámolították. E bizalom és támogatás reményében kész szívvel ajánlja lelke legjobb erőit s buzgó munkásságát továbbra is az egyházmegye szolgálatára. Ezután szívélyesen üdvözli egyházkerületünknek gyűlésünkben megjelent főjegyzőjét nt. Zsigmond Sándor esperes társát s a közgyűlés tagjait: a gyűlést megnyitja.

A megnyitó beszéd elhangzása után az egyházmegyei közgyűlés és a lelkesi kar üdvözlétét egyházi főjegyző tolmácsolta a jubiláló esperes iránt, kifejezést adva annak, hogy e 20 éves forduló bizonyosság arra, hogy esperes buzgó munkásságával, bölcs vezetésével, s a lelkesi karral való együttérzésével a beléje vetett

bizalomnak megfelelt, az iránta érzett szeretet és ragaszkodásról továbbra is biztosította őt.

Majd Sinka Lajos tanítóegyesületi elnök üdvözölte esperest s fejezte ki a tanítói kar jó kívánatait szeretetét és ragaszkodását iránta.

Mindkét üdvözőlő beszédre esperes, a töle megszokott ékes szólással fejezte ki köszönetét.

Az üdvözlethez Soltész János lelkész a maga részéről is hozzájárulva, indítványozza, hogy az jegyzőkönyvbe vétessék. Mi meg is történt.

Ez ünnepies jelenet után hozzá fogott közgyűlés a tárgysorozat letárgyalásához, melyből kiemelem a következő közérdekű tárgyakat:

Helmezy József tanácsbíró ügyészi állásáról lemondott. Helyének betöltése a jövő gyűlésre kitűzetett.

Az üresedésben lévő világi tanácsbírói állásra Tóth Mór választotta meg, ki székét eskütel után elfoglalván: 200 koronát ajánlott fel az egyházmegyei lelkészi nyugdíjlap növelésére, mi köszönettel fogadtattott.

Az esperesi kar által a lelkészi nyugdíjintézet megalkotása céljából készített munkálat ügyében véleményezéssel megbízott gyámintézeti kezelő választmány javaslata elfogadtattott. E szerint közgyűlésünk örömét fejezi ki s elvben elfogadhatónak tartja az orsz. lelkészi nyugdíjintézet eszméjét, de sajnálja, hogy ily hiányos munkálat áll megbírálás alatt; hiányzanak a kerületi végzésben hivatolt csatolmányok; nincs világosság derítve magában a tervezetben arra, hogy mennyi lenne a nyugdíj? s mi történik a 6 év alatt — míg az intézet szünetel — kidőlt kartársak által befizetett összegekkel? Feltétlenül visszautasítandó ezen s ehhez hasonlóan minden oly tervezet, mely a lelkészi fizetések $\frac{1}{3}$ -át s a szolgálati idő után fizetni kötelezett 4% kamatot kívánja alapul venni, mert ezt a lelkészek csekély fizetése meg nem bírja, a gyámintézet e célra — igénybe vevén egész tőkéjét a segélyezendők iránti kötelezettsége — semmit sem fordíthat. A tervezetkészítő bizottság az államségélyt vegye megfelelő nagyobb arányban igénybe s munkálatát úgy szerkeszse meg hogy a tanárokhöz hasonlóan 30 éves szolgálat vagy 65 éves kor legyen a nyugdíjjogosultságnak kezdő pontja.

Nem volt ily szerencsés javaslatával a lelkészi könyvtárak létesítése ügyében kiküldött bizottság, melyet közgyűlés nem fogadott el, hanem a meglévő egyházmegyei könyvtár fejlesztését tartja célra vezetőbbnek. A bizottság azt javasolta, hogy kerestessék meg a főt. egyházkerületi közgyűlés a végett, miszerint a tisztán belső egyházkerület által elfogadott szabályrendelet tegye egész egyházkerületünkben kötelezővé, fedezvén a szegény egyházak helyett, valamely egyházkerületi pénztárból az évi 5 frt könyvtári illetéket és a könyvszekrény árát.

A lelkészi könyvtárak felállításának szükségét, nyomban igazolta a következő tárgy: könyvtárnok jelentése a könyvküldemények portóval való megterheléséről.

Jelesen a könyvtárba visszaküldött csomagok két különböző postahivatalnál feladott hivatalos szállító leveleknek hátlapján címszerint felsorolt regények küldésére vonatkozó rendelkezések feltűntek az illető postahivataloknak.

E körülmény folytán a portómentesség teljes elvesztése, postajövedéki kihágás s megbírságolás fenyegette a könyvtárt. Buzgó könyvtárnok magán levélben is kedvező elintézését kérte a kereskedelmi minisztertől az iránt felterjesztett hivatalos kérelmének, hogy a

könyvtár összes küldeményeinek portómentes küldési jogát rendelje el s arról közegeit értesítse, azonban ennek sikere nem, vagy ha igen, csak annyiban lett, hogy a postaigazgató átirata szerint „miután a könyvtárból a lelkészeknek olvasásra kikölesönzött könyveket eddig sem lett volna szabad portómentesen küldeni s e könyvek portómentes küldésével postajövedéki áthágást követett el, e miatt ellene el kellene járni, ettől azonban a miniszter ő nagyméltósága ez uttal eltekintett.“

Tehát a könyvek ezutáni portómentes küldése az egyházmegyei pénztártól évi 35 koronát, a lelkészekről pedig egyes művek küldéséért illetve olvasásáért 84—120 fillért igénylendő. Ily ár mellett azonban, a melyért kevés pótlás mellett meg is lehet venni némely műveket, bizonyára még kevesebben rendelnek a könyvtárból könyveket, mint eddig s így annak s fejlesztésének célja, hogy az a lelkészek képzésére minél alkalmasabbá tétessék, nagyon problematikussá válik. Ez ügy különben az egyet. lelkészi értekezletnek véleményezés végett kiadatott.

A krassói egyház második iskolát állít s tanítói állomást szervez, melynek fizetéséhez az állam 700 korona államségéllyel járul. Az építkezésre 6000 korona kölcsönt vesz fel, melynek kamatát évi 420 koronát a polgári község fizeti, a néh. Egey Ferencz-féle hagyatéknak az egyház részére leendő folyóvá tételéig. Míg ekként a község megmenekül egy községi iskola felállításának s fentartásának nagyobb terhétől: addig másfelől a felállítandó iskola feltétlenül a krassói ref. egyház tulajdona, tehát ref. felekezeti jellegű leendő és maradand. Példa lehet sok helyen az egyház és község közötti üdvös megegyezésre az iskola felállítás elkerülhetetlen terheinek kölcsönös könnyítésére s a felekezeti iskola biztosítására. Közgyűlés az egyezséghez és a kölcsön felvételéhez örömmel adta jóváhagyását.

A nagy kölcsei egyház templomépítésre 6000 korona, a sárközi templom javítására 3200 korona a kis kölcsei egyház második iskola építésre 2927 korona 90 fillér rendkívüli adókievetéshez az egyházmegyei közgyűlés engedélyt kéri. Az áldozatkészség méltánylása mellett megadatott.

A nagyszebeni egyházmegye határozatának azon részéhez, mely a reformáció emlékűnnepét urvacsora osztással kívánja egybeköttetni, közgyűlésünk pártolólághoz hozzájárult, az ünnepet azonban, mint eddig, úgy ezután is több fontos okból okt. utolsó vasárnapján látja célszerűnek megtartani.

A józsefházi új belhivatalnoki díjlevelek, melyek méltányosabb és igazságosabb alapokra fektetik a hivatás adózását jóváhagyással terjesztetnek fel az egyházkerületre. Így talán reményelhetjük, hogy Józsefháza annyi huza-vonás és engedetlenség után végre valahára papot választ magának.

Több adásvételi ügyletek jóváhagyása, új tanítói díjlevelek megerősítése s egyéb kisebb fontosságú ügyek elintézése után csak a tanügyi bizottság előterjesztései maradtak még elintézetlenül a közgyűlés tárgyai közül, de ezek valamint a bírósági ügyek más napra halasztattak s az első napi gyűlés d. u. 2 órakor berekesztetett.

Második napi gyűlésünk örömmel értesül a tanügyi bizottság jelentéséből arról, hogy egyházmegyeinkben a tanügy fokozatos fejlődést mutat. A szorgalom úgy a tanítók, mint a növendékek részéről fokozódott. Új iskolák létesültek. Az iskola és törzskönyvek — egy egyház kivétel — mindenütt beszereztek. Azonban még mindig vannak elégtelen iskoláink. Ezeknek tani-

tói megintettek. Három idős és elbetegesedett tanítónak nyugdíjba vonulását ajánlja egyházmegyénk.

Fontos javaslata volt tanügyi bizottságnak az, melyben a sikeresebb és intenzívebb vallásitanítás céljából a lelkészeket felhívni kívánja arra, hogy oly helyeken hol kezdő tanító vagy általában olyan tanító működik, ki a vallásitanítás szép, de nehéz feladatával megbirkózni képtelen: minél többször jelenjenek meg az iskolában és ne bírálgatásokkal, hanem szakszerű utbaigazításokkal és szeretetteljes tanácsokkal támogassák az ilyen tanítókat nemes munkájokban. Egyházmegyénk a javaslatot határozattá emelte. Nem fogadta el azonban a tanügyi bizottság azon indítványát, hogy jövőre a szülek előtt ne legyen iskolai évváró vizsga, hanem csak egy iskolai ünnepély de a fő: szavaltatok, hazafias történetek, ének és dal volnának.

Több közigazgatási bírósági ügyek után a fegyelmi ügyek következtek:

Egy tantó helytől elmozdított.

A mikolai fegyelmi ügyekben a bíróság tagjainak nagyrésze érdekeltségi helyzetbe jutván: a bíróság ezen ügyek egyikére nézve sem alakulhatott meg; s miután jövőre sem várható ezen oknál fogva — a bíróság törvényes számban megalakulása: az egyházkerületi bíróság elnöksége a szatmári egyházmegye bíróságának delegálására felkéretik.

Szabó József

Az érmelléki egyházmegye tavaszi közgyűlése.

A tavaszi traktuális gyűlések sorozatát az érmelléki egyházmegye zárta be f. évi május 8-án Székelyhidon tartott közgyűlésével, Nagy István esperes és Zsigó Endre gondnok elnöklése alatt, az egyházi és világi tanácsbírói kar tagjainak, az egyházak képviselőinek nagyszámu jelenléte és buzgó érdeklődése mellett.

Esperes mély gondolatokkal átszött, egyházi életünk külső és belső jelenségeit is érintő, megnyitó könyörgés után előterjeszti időközi jelentését, mely általában örvendetes és megnyugtató tények felsorolása után részvétellel emlékezik meg Bajza Antal, a volt álmosdi érdemes agg lelkésznek és Várad Soma, az egyházmegye buzgó tiszti ügyészének elhunytáról. Az újonnan választott álmosdi ifju lelkész Szücs Béla rokonszenves örömmel bekebelezte; a tiszti ügyészi állás betöltése az őszi gyűlésre elrendeltetik, addig Babós János vil. jegyző vivén a folyó ügyeket.

A tárgysorozat pontjai közül a lelkészi értekezlet előterjesztései keltettek élénkebb vitát. Kiváltképpen beható tárgyalás alá került a tervbe vett lelkészi nyugdíjintézet ügye, illetőleg a véleményezés végett az egyházmegyékre leküldött javaslata az esperesi karnak. Az egyházmegye nagyon szükségesnek s felette óhajtott tartja a tervezett intézetet, örömmel üdvözli a kezdeményező lépéseket, annyival is inkább, mert éppen az érmelléki e. m. hozta felszínre először ezt az üdvös mozgalmat; kéri az ügy további fejlesztését, a részletkérdések vitatásába nem bocsátkozik, előbb bevárja a konvent által kiküldött bizottság munkáját, remélvén, hogy a felállítandó nyugdíjintézet a létező orsz. lelk. gyámintézettel szerves kapcsolatba fog hozatni. A tárgyalás folyamán azonban többféle kifogás hozatott fel a javaslat némely aggodalom keltő pontjai ellen. Így például elégtelenséget keltett az a terv, hogy a nyugdíjintézet megalakulása után csupán a 6-ik évben kezd meg működését; a lelkészekre néző új teher (a törzsfizetés $\frac{1}{3}$ része belépési járulék a hivatalba lépéstől

kezdve számítandó 4% kamatokkal együtt, valamint az állandó évi járulék) szinte elviselhetetlennek ígérkezik; felette aggasztó volna az is, hogy a lelkész saját kérelmére csupán csak teljes munkaképtelenség és! (valószínűleg sajtóhiba „vagy” helyett) 40 évi szolgálat esetén mehetne nyugdíjba; azonkívül a reménybeli nyugdíjról sincs kellő tájékozás. Azonban ezen aggodalmak csak tárgyalás közben merültek fel, ezeknek nem ad a gyűlés határozott kifejezést, hanem bizalommal néz elébe a konventi bizottság dolgozatának. A nagyszebeni egyházmegye ismeretes átiratára a gyűlés azt végezte, hogy a böjti úrvacsora-osztás fenntartandó, a reformáció emléknapijának megtartása kívánatos ugyan, de úrvacsora-osztással szükségtelen egybekötni, az újbori comunio közelsége miatt. Egyébiránt újabb ünnepek állítását nem látja a gyűlés célszerűnek, várakozó álláspontot foglal el e tekintetben a közelgő zsinatig, mely remélhetőleg üdvös intézkedéseket fog hozni a liturgiai rendtartás egyöntetűbbé tételére nézve. — A kongrua káplántartási átalányának egyházmegyénkre eső része, az e célra kérelmezendő további segély felhasználásáva együtt a lehetőséghez képest egyházmegyei káplánságok szervezésére fordítandó, így az egyes gyülekezetekben a csonka- és kegyeleti évek alatt a lelkészi szolgálatok ellátása könnyebben lesz lebonyolítható; a dunamelléki egyházkerület már régebben így intézkedett. — A nagyszalontai és felsőszabolcsi egyházmegyék átiratai a parochialis könyvtárak felállítása ügyében tudomásul szolgálnak, mert egyházmegyénk e tárgyban már előzetesen több határozatot hozott.

A nagyváradai internatus és tanítónő-képezde jelentése örvendetes tudomásul vétetik; de óhajtott volna, hogy egyházmegyénk gyülekezeteiben nagyobb mérvű áldozatkészség mutatkoznék e célra. E tárgyban K. Tóth Sámuel poklos-teleki lelkész lelkes felszólalása kapcsán indítványozta, hogy egyházmegyénkben alakítsák ref. nőegylet Székelyhid központtal, a budapesti és szatmári Lorántffy-Zsuzsanna-egylet címével és mintájára, mely erősíteni volna hivatva a reform. öntudatot, hitegységet és buzgóságot, s propagandát csinálna az ilyen nagyfontosságú egyházi alkotásoknak. A gyűlés méltó figyelemmel és rokonszenvvel kísérte a jelentős indítványt, de a helyi és vidéki viszonyok ismeretében még nem látja elérkezettnek a kedvező időt ily központi egyházmegyei nőegylet alakítására, hanem felhívja az egyes gyülekezeteket, hogy a maguk körében buzgókodjanak ily irányban.

A tanügyi bizottság jelentése elfogadtatik, intézkedései jóváhagyatnak; a tanító-egylet jegyzőkönyve is tudomásul vétetik; a tanterv-revisio ügyében készített vélemény terjedelmes és alapos munkálata felterjesztetik az egyházker. tanügyi bizottsághoz. A tanfelügyelőség némely sérelmes kívánságára s illetéktelen beavatkozására (a legutóbbi tanfelügyelői iskolalátogatásból kifolyólag) az egyházmegyei elnökség meg fogja adni a felvilágosító választ.

A számvevőszék jelentése általában kedvező és megnyugtató. Az erélyes vezetés és céltudatos buzgó munkálkodás hovatovább üdvösből eredményeket mutat fel s mindenfelé biztosítja, szilárdítja az anyagi ügyek rendben folyását. A gyámintézeti pénztár, valamint a közigazgatási házi pénztár számadásai elfogadtatnak; a tetemes gyámintézeti és közalapítványi járulék-hátrányok behajtására erélyes intézkedések tételnek.

Mint a hitbuzgóság szép bizonyosságáról, örömmel értesül gyűlésünk azon 1400 korona alapítványról, melyet Ér-Olasziban Kövesi Ferenc és Jobbágy Terézia

tettek oly meghagyással, hogy jövedelme idővel, megfelelő tőkésítés után, behivatalnoki javadalmazásra s közszükségleti célokra fordíttassék.

(Vége köv.)

Balogh Ferencs
ref. lelkész.

Bethlen Gábor fejedelem szobra.

A Nagy-Enyeden állítandó *Bethlen-szobor* alapja javára országszerte igen szépen folynak az adakozások és gyűjtések.

Tars dalmunk minden rétege — felekezeti sőt nemzetiségi különbség nélkül — készséggel hozza meg áldozatát a szent és hazafias célra. Mint nagy örömmel értesülünk a *sárospataki* és *debreceni* ifjuságot — vagy ebben vagy a jövő iskolai évben — több protestáns és állami középiskola ifjusága követi a szoboralap javára rendezendő Bethlen ünnepélyek megtartásával. 16 án pedig a sepsi-szentgyörgyi *Mikó*-kollégium ifjusága.

Május 11-én a *kolozsvári ev. ref. theol. fakultás ifjusága* rendeznek Bethlen-ünnepélyeket.*
Ujabban 1901. április 20-ig a következő prot. egyházak, egyházi személyek és iskolák járultak hozzá adakozásokkal vagy gyűjtésekkel a nemes cél megvalósításához.

Az alsó-borsodi ev. ref. egyházmegye gyűjtése 432 k. 95 fill. A Bethlen-koll. ifj. 1901. márc. diákestély jöv. 375 k. A kecskeméti ev. ref. főgymn. ifj. és tanári kara 100 k. A hódmező-vásárhelyi ev. ref. ifj. és tanári kara 60 k. Csécsi Miklós ev. ref. lelkész Makó 55 k. 20 fill. A szathmári ev. ref. főgymn. ifj. és tanári kara 45 k. 02 fill. A békés-csabai ev. ref. főgymn. ifj. és tanári kara 42 k. 19 fill. Zajzon János ev. ref. lelkész Erzsébetváros 41 k. Bodor János ev. ref. lelkész Zagon 34 k. A halasi ev. ref. főgymn. 26 k. 94 fill. A kolozsvári unit. főgymn. 26 k. 40 fill. A kun-szt.-miklósi ev. ref. főgymn. 24 k. 86 fill. A békési ev. ref. főgymn. 24 k. 28 fill. Dénes József ev. ref. lelkész Bökényes 22 k. 28 fill. Szilágyi Farkas ev. ref. lelkész Nagy-Enyed 20 k. A hajduböszörményi ev. ref. egyház 20 k. A székesfehérvári ev. ref. egyház 18 k. A szathmári ev. ref. felsőbb leányiskola 15 k. Gruzda János ev. ref. lelkész Tövis 12 k. A gölmöci ág. ev. egyház 10 k. A rákos-palotai ág. ev. egyház 10 k. A cserenkai ág. ev. egyház 10 k. Balogh István ev. ref. tanító Nagykikiuda 7 k. 44 fill. Az aszu-besztercei ág. hitv. egyház község 7 k. 20 fill. Tóth Gábor ev. ref. lelkész Bábony 6 k. 40 fill. Kontra János ev. ref. lelkész Csuzsa 5 k. 42 fill. A hajdu-szoboszlói ev. ref. egyház 5 k. Szikszay Ödön ev. ref. lelkész Somogy Udvarhely 3 k. 70 fill. Csizmadia Jenő ev. ref. lelkész Bánhorvát 3 k. 62 fill. Vinczi Domokos Csekelaka 3 k. 20 fill. A pécsi ev. ref. egyház 3 k. A nagyváradai evang. hitv. egyház 3 k. Schmidt Jakab ev. ref. lelkész Fiume 3 k. A hétvízi ág. ev. egyházközség 2 k. 60 fill. Gál Péter ev. ref. lelkész Sárköz 2 k. A méhteleki ev. ref. egyház 1 k. 80 fill. A bodrogkereszturi ev. ref. egyház 1 k. 22 fill. A Bethlen Gábor-szobor végrehajtó-bizottsága.

Kivonat

(a „Községi Közlöny“ 1901. évi 8-ik számából.)

54. Kérdés :

Községünk lakosai közül többen, a kik mind az itteni ev. ref. egyház hívei, a szomszédos község

* Óhajtandó volna, hogy mindenik prot. középiskola a nagy fejedelem dicső emléke iránt való hálából lehetőleg módját találja annak, hogy vagy még a mostani, vagy a jövő isk. évben rendezzen Bethlen-ünnepélyeket a szobor-alap javára. Szerk.

határában megvettek egy nagy birtokot s azt maguk közt széjjel osztván, használják. Azonban ezen birtok után a mi egyházunk annak dacára, hogy a községbeli népiskolákat ő tartja fenn, semmiféle egyházi adót nem vet ki, hanem azok az említett szomszédos községbeli ev. ref. egyháznak fizetnek adót, de oda is csak $\frac{1}{4}$ résznyit, mint azok a egyház tagok, akik abban a községben lakással is bírnak. Így ezen pusztai birtokosai egyházi adóztatás szempontjából előnyben részesülnek a mi többi és a szomszédos községbeli hiveinkkel szemben, csak azért mert a politikai község határa elválasztja rendes lakásukat földbirtokuktól. Tisztelettel kérdem, helyes-e ezen adó alól való kihagyás, vajjon nem lenne-e joga a mi egyházunknak azoknak az egyháztagoknak a terhére, a kiknek más községben van birtokuk legalább is az egyházi adó $\frac{3}{4}$ -ed részét, miután iskolákat tart fenn, kivetni. Ha igen, az egyházi törvényen, kívül van erre vonatkozólag valamely hatóság által hozott határozat.

Felelet :

A felvetett kérdésekre nézve egyedül és kizárólag az egyházi törvények, „A magyarországi ev. ref. egyház alkotmányos szervezetének“ határozmányai irányadók. Ezen szervezet IV. része (az egyházmegyei adóról) intézkedik és a felvetett kérdésekre nézve a 247. §-ban találunk feleletet. Először is jogos, hogy a szóban levő birtokosok, abban a községben, a hol birtokaik vannak csak $\frac{1}{4}$ -ed résznyi adót fizetnek, mint az ottani lakosok, mert ezt a szervezet IV. a. 247. §-a így rendeli, mondván : az oly egyháztag ki a községben sem nem illetékes, sem rendes lakással nem bír ingatlan birtoka után egyházi adó fizetésre csak azon esetben kötelezhető, ha az egyházi felekezeti népiskolát tart fenn ; a mely esetben a reá eső adónak 25%-át ($\frac{1}{4}$) tartozik fizetni : többet nem is követelhet tehát ezektől a szomszéd egyházközség. Ellenben ugyanezen lakosok a saját lakhelyükön levő iskola fenntartásához is tartoznak hozzájárulni. Hanyagság tehát az egyházközségtől, hogy ezekre nem vet ki adót, mert a hivatkozott 247. §. szerint a hitközségnek erre joga van, mert ezen szakasz szerint, mindazon adóképes egyháztag, kinek illetősége azon községben van, melyben az egyházközség kebelezett, a kivetés szerint tartozik fizetni adót. A presbyterium csinálja meg ezekre nézve az osztályt az illetők kereseti és vagyoni viszonyai tekintetében és ezt felsőbb jóváhagyás (esperes) végett terjessze fel. A véglegesített kivetés után aztán szedje be az adót.

A fentebbiek közlésére kérte fel szerkesztőségünket ifj. Sz. J. ref. lelkész ur azon hozzáadással, hogy kísérjük e közleményt reávonatkozó véleményünkkel, minthogy szerinte a „Közs. Közlöny“ válasza nem helyes. — Sajnálattunkra mi sem mondhatunk kedvezőbbet, mint az idézett közlöny ; mert kétségtelen dolog, hogy az egyházi adóra nézve kizárólag egyházi törvényeink rendelkezései irányadók : ezek szerint pedig csakugyan nem lehet más község területéhez tartozó ingatlan, közvetlenül adó alá venni. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a mennyiben az adóztatási rendszer megváltoztatása az arányosabb teherelosztás szempontjából szükségessé válik s abba az egyház belemegy és az adózók osztályokba soroztatnak : ez alkalommal az egyháztagok kereseti és vagyoni viszonyai figyelembe vétessenek s így azon más községben levő ingatlan vagyon s az abból származó jövedelem is méltányos és igazságos mérlegelés alá kerüljön az osztályba sorozásnál s az adó kivetésénél. (L. E. T. 246. és 247. §-ait.) Szerk.

IRODALOM.

Protestáns Pap. Három füzete jutott el, egy kissé elkésve, e gyakorlati szakközlönynek az 1901. évi folyamából *egyszerre* kezeink közé. Együtt fogjuk most már azért az olvasóközönséggel megismertetni e helyes irányu folyóiratot, mely ma már megjelenése éveinek 22-dik tavaszát érte meg. Azt hiszem, hogy életrevalóságát igazolja ennek amaz örvendetes tény is, hogy e folyóirat két decenniumon át tisztességgel kitartott és ma is folyton kitart. Melyik hazai protestáns folyóirat mondhatta el ezt eddig magáról!?

Az I-ső szám bevezetésül — kötött beszédben — néhány esketési fohászt közöl. Jó kis versecskék ezek különböző szerzőktől közvetlen melegséggel megírva, melyek, áhitattal elimádkozva, kedvező benyomást tehetnek az esketési publikumra. Különböztetve mutatványok ezek *Nagy Lajos* szentantalfalvai ág. hitv. evang. papnak: „Oltár, szószer és koporsó költészete“ című fohászgyűjteményéből.

Aztán közöl e folyóirat ilyen című értekezést: „ki legyen *illetékes* lelkész az esketés végzésére és mennyi stóla vehető?“ — *Fábián Zoltán* öszödi ref. paptól. Okos beszéd ez; de nincsen ennek ma már semmi gyakorlati haszna. Hogy ki legyen *illetékes* lelkész mai napság az esketés végzésére? Mindenki, a kit erre még felkérnek a felek. Hogy mennyi stóla s *dupla* stóla vehető e? Könnyű rá a felelet. Annyi, a mennyit adnak jó szántukból a hivek. Különböztetve is elhuzta az utolsó nótáját ennek az esketési stólának a konvent a maga: „ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes“ féle határozatával. Soha ennél tökéletlenebb és kétértelműbb végzést nem hozhatott volna egy komoly erkölcsi testület. Ugyancsak ember legyen az a gáton, a ki *okosan* el tud igazodni e határozaton. A beavatottak azt mesélik, hogy valami nagy nevű jogtudós szerkesztette ezt mely örök emlékezetnek okáért így hangzik: „az esketési stóla *érintetlen* marad, azonban a stóla meg *nem fizetése* az esketés *akadályául* (sic!) *nem szolgál*“ Ez a jogtudó azonban elfelejtett koméntárt csatolni e böles propositióhoz. Ha Isten még élteti sorainkban, kérni kellene *utólag* ílyet tőle!

Azzal azonban jöjjünk már egyszer tisztába, hogy *dupla* stóla semmi körülmények közt nem vehető.

A harmadik cikk egy *telj* egyházbeszédet közöl *Szekeres Mihály* ref. esperes tollából. Jó kis kerekded, szövegszerű beszéd ez, helyes főtétellel és okos felosztással. Csak az a baja, hogy nagyon is kurta. Ennek elmondása alatt bizonyára nem fognak elszunyókálni a hivek, még ha fűtött templomban lenne is az elmondva.

Majd ezt követi egy egyházbeszéd dr. Talmage után *Csulak Zsigmond* kőbörzi ref. pap által átdolgozva. Sajátságos beszédek ezek a Talmagéi! Az itt közöltben sincs se föltétel se felosztás és mégis egy kerekded egész képez ez. Folyvást érdeklődést kelt és mindvégig lebilincseli a hallgató-közönség figyelmét. Tény, hogy inkább lehetne ezt is értekezésnek, mint szorosabb értelemben vett egyházbeszédnek nevezni.

Ezután következik egy bőjtű egyházbeszéd *Fábián Mihály* ismert nevű egyházi írótól. Ez is egy pompás elmefuttatás a szöveg *felett*, de a homiletika szabályainak távolról sem megfelelő egyházbeszéd. Az ilyen kifejezés pedig: „*Ó-hitű orthodoxia*“ nem való egy olyan egyházbeszéd keretébe, a mely bizonyára falusi gyülekezetben, egyszerű emberek előtt lön elmondva.

Végül két rövidke halotti elmélkedés rekeszti be az I-ső füzetet *Kupai Dénes* és *Lágler Sándor* egyháziírók tollából s mindkettő Gileád balzsamát törekszik rácepegetetni a sajtó szivekre.

A *Protestáns Pap* 2-dik füzete halotti előfóhászokkal nyílik meg. Ezek a versecskék is annak az írónak gyűjteményéből vannak átvéve, a melyről az első füzet elején megemlékeztünk.

Majd jö egy falusi levél „az áttérésekről“ M. jegyű írótól. Erős, de igazságos szemrehányásokat dob a prot. egyház öröllóinak szemébe azért, hogy, főként nagyobb gyülekezetekben, még ott is, *hol a protestánsok óriási többségben vannak*, p. o. a kálvinista Rómában Debrecenben is *állandóan több* „a tőlünk“ mint „hosszánk“ tértek száma. Méltán kérdésbe teszi, hogy míg a külföld többi országaiban a protestantizmus mindég erősödik és számitlag is gyarapszik, addig csak az egy Magyarország volna az, a hol annak nem volna propagatív ereje?

Sajna, hogy nagyon is éreznünk kell e szemrehányó szavaknak keserű igazságát! Hiba van itt kétség-telenül a kréta körül és e hiba közös ám *édes* mindnyájunkkal. Hibás a lelkész, a tanító, a tanár is, igen maga a világi papság is, általában, mert nem tette meg a maga szent kötelességét, mert csupa tolerantiából és áifelvilágosodásból, félreállottunk ott, a hol pedig nem ártott volna egy kissé erősebb fegyverek használata is. Nálunk református lelkészeknél pedig főként ott látom a hibát, hogy a közelmulban nem volt eléggé evangéliumi szellemű a mi prédikálásunk és hogy a református egyház iránti lángoló szeretetre és odaadó ragaszkodásra nem lelkesítettük fel eléggé a hiveinket, hogy az azoknak szívében olyan hatalmas gyökeret verjen, hogy azt onnan ki ne téphesse semmiféle elenséges erő-hatalom sem. Hic est cardo rei! Most már ihatjuk is eléggé a keserű levét saját közönbösségünknek.

Igyekezünk csak nagyobb súlyt helyezni igelírdetésünkre s *főként* a kátémagyarizatra, a mely nagyon is hatalmas eszköze annak, hogy hiveinket a református hitnek igaz keresztényen, hamisítatlan biblia és krisztusi jellegében tántoríthatatlanul megerősítsük. És jó lesz, ha e szavakat megszívlelik főleg oly helyeken, a hol e fontos tisztet még mindég kezdő diákokra szokták rábizni, és a hol, szemmel láthatólag, meg is van ennek a maga természetes szomorú következménye, Hiszen épen az ilyen egyházakban van leghálásabb tere a pápista térítgetések ezerféle nemének is.

A cikk végén megbotránkozásának ad az író kifejezést ama szomorú tény felett, hogy noha a budapesti egyetemen a prot. ifjak nincsenek épen törpe minoritásban a katólikusokkal szemben, mégis, midőn a keresztet kitűzték az egyetem termeiben, megbotránkozásuk kifejezést nem adtak, hanem: „szép szerényen összehúzták magokat és gyáván meghátráltak“

De sajna nem így volt ám a dolog! Báresak inkább meghátráltak volna! De nem ezt cselekedték ám, *tulajdon hitsorsosaink között is némelyek* azonosították magukat a tüntetőkkel és szépen felültek a néppárti maszlagnak. A néppárti lapok dicsekedve dobra is ütöttek annak idejében kárörvendve ezt.

Majd jö egy egyházbeszéd a *lelkibőjtről* vajdaszentiváni ref. pap tollából, ki ugyancsak erősen mennydörög az ellen, hogy a *papság* minő alakban hozta be a testi bőjtöt, de azt nem veszi észre, hogy saját magát is hűségesen „pap“-nak titulálja.

Jó lenne már ezzel a címmel is valahára teljesen tisztába jönnünk!

A „Protestáns Pap“-ban úgy látszik rendszeresen és tervszerűleg járja az: „ev. ref. pap“ kifejezés. Pedig édes jó Úraink mi nem vagyunk ám papok! Nem vagyunk a pápa, a papismus emberei, hanem igenis tartjuk magunkat a nép lelkipásztorainak, lelkikiőreinek.

Sajátságos jele az is az időknek, hogy míg a kies Erdélyben a mi református lelkészársaink ugyancsak erősen tiltakoznak Majláth urasággal szemben: „az erdélyi püspöki“ cím használatáért, addig meg ők szíves készséggel eltulajdonítják a plébánusoktól a papi címet. Én ugyan épen nem akarok most kanapéért kezdeni a címek felett; de hát csak engedjük át a: „pap“-i címet a papismus hiveinek.

Különb-e rövidke kitérés után megjegyzem, hogy Benedek Árpád a lelkibőjtről olyan helyes elmefuttatást írt, a mely távol áll attól, hogy egyházibeszédnek neveztesse a szószoros értelmében. Ez elmefuttatást nyomon követi *Gödöllei Józsefnek* egy bibliamagyarázata Jézus hegyi prédikációja felett. Nyomonjáró helyes és szövegszerű magyarázat ez, a mely mindég épít és a mely magasabb régiókba ragadja fel a mi gondolkodni szerető lelkeinket.

Majd az egyik szerkesztő *Kálmán Dezső* kölesdi ev. ref. pap tollából következik egy március 15-re írott beszéd Lelkes és hazafias szellemű szép beszéd ez; de a melynek egy egyházi folyó iratban nem igen volna helye.

De helye van ám annak a remek imának, melyet, ugyancsak március 15-re, *Batta György* ev. ref. pap írott. Csak az ilyen rémes kifejezéseknek: „bitóra kötötték, golyóval gyilkolták meg legdicsebbjeinket“ — el kellett volna az imától maradni. Nem feltűzteni és a szenvedélyek szavaival felkorbácsolni, hanem ellenkezőleg lecsillapítani és a vigasztalás balzsamával be kell hegeszteni a háborgó lelket is.

Aztán jó végül e füzetben egy megható halotti ima *Mészöly Pál* tabajdi ev. ref. pap tollából. A szövegből nem tudjuk ugyan kivenni, de ha ismeretünk nem csal, egy derék lelkész né ravatalánál volt elmondva ez az ima, melyet többször is átolvastunk, hogy annak szépségében annál erősebb vigasztalást találjon borongó lelkünk.

A III-dik március havi száma a „Prot. Pap“-nak egy kedves kis verssel kezdődik *Sávory Nándor* somogyviszlói ev. ref. pap tollából a kongruáról. Közvetlen melegséggel leírja, hogy ő a kopott ruhát mint akarta most már, mind a maga, mind pedig népe számára, ujjakkal cserélni fel, de végre is az apróságokon esett meg érzékeny szívök és azok vitték el a kongrua áldását. Kivánjuk, hogy a kongrua jótéteményéből jusson majd legközelebből a jószívű szülőknek is!

Ezt követi M. jegyű irótól egy falusi levél az esketéseknél a lelkész illetőségéről. A levél-írójának is az a nézete, a minek fentebb mi is kifejezést adtunk, hogy a ki bennünket felkeres, akár illetékesek vagyunk az esketésre, akár nem, ne utasítsuk el azt, hanem adjuk meg a hozzánk fordult feleknek az egyházi áldást. Igaz, hogy itt még előállhat a stóla kérdése is; de hát ezen könnyen segíthetünk, tegyük át a stólat az illetékes lelkésznek. Hogy ki illetékes? Mindenik, akár a völegénynek, akár a menyasszonynak lelkésze. Az „ubi sponsa, ibi copula“ régi jogelve, az egyházpolitikai törvények életbelépte óta, tul élte magát már mindenesetre. Ma már más időkkel élünk s más csillagok járnak!

Majd jó *Sándor Benőtől* egy beköszönő beszéd, melyet épen Virágvasárnapon tartott. Párhuzamot von

a Krisztus jeruzsálemi útja és az ő első belépése közt a gyülekezet kebelébe. Nagyon találóan jegyzi meg, hogy valamint a Mester életében a Virágvasárnapot Nagy-Péntek követte, úgy az ő lelkési pályáján is elkövetkezhetnek még a nagy-pénteki szomorú napok. Sajnos, hogy el is következnek ezek! Nincsen olyan lelkész, a ki ezt életpályáján el ne érje. Vajha Sándor Benő kollegánk ez általános szabály alól örvendetes kivételt képezhetne!

Ezután egy husvétii egyházi beszéd következik *Reichert Gyula* kis-tormási ev. pap tollából. Bibliikus és az ünnep méltóságához illő beszéd, mely nem téveszti el kellő hatását a gyülekezetre.

Erre ismét egy husvétii beszéd jó. *Fejes György* lápafői ref. pap közleménye ez, melyben meggyőző érvekkel mutatja ki mind a testi, mind pedig a lelki feltámadást.

Gödöllei Józseftől ismét egy bibliamagyarázatot közöl e füzet is, a hegyi prédikációból véve: „Jézus és az ó-szövetség“ címen. Szerző teljesen bele tud mélyedni a biblia szellemébe és lelki kincsekkel meg-
rakodva tárgyalja ezt a kérdést, melynek meg is van miudenkora a kellő eredménye.

E füzetet egy szép és megragadó gyászbeszéd rekeszti be *Homola István* kassai ev. lelkésztől. A ki így tud vigasztalni, a ki a bánatos szívet úgy tudja Istenhez felemelni, mint ezt Homola — mesteri kézzel teszi, az eltalálja mindenkor azt a hangot, a melylyel a bánkódó lelkeket, még a legsúlyosabb csapások között is, meg lehet vigasztalni.

Végül jó a füzetben *Kunel Samu* ev. esperestől: pénzügyminiszteri és közigazgatási rendeleteknek ismertetése.

Ime ezekben ismertetjük ez értékes füzetek tartalmát. Ha vesszük a többi számokat, majd rátérünk azoknak méltatására is.

—k.

K Ü L F Ö L D .

Egy katolikus osztrák író a biblia olvasásáról.

(Folytatás.)

Az ember — így írják elő — ha az új testamontot olvassa, eretnekké válik Minden bibliafordítást approbálni kell a püspököknek; de ez sem volt még mérvadó, mivel voltak püspökök és sokszor számosan, akik semmi rosszat nem találtak abban, ha a nép olvasta is eredetiben a bibliát, a nélkül hogy az magyarázattal lett volna ellátva. Az egyház végre ezt félig-meddig elhagyta, mivel a protestáns köröket kivéve a költséges kiadások elterjedése a nélkül sem volt a nép között sohasem jelentékeny. A múlt század elején aztán előállottak a bibliatársulatok először Angliában. Ezek protestáns eredetűek voltak, de azért tagjaik sorába számos katolikus, sőt pap és egyházfejedelem is tartozott. Ezek a bibliatársulatok a bibliát hihetetlen olcsó áron, sőt ugyszólván ingyen terjesztették. Minden nyelven és a föld minden országában elterjesztették a szent írást. Az újtestamontot kétszáz millió példányban vitték a nép közé. De nemcsak protestáns fordításokat ad ki a bibliatársulat, hanem katolikus országok részére egyházfejedelmek által jóváhagyott katolikus fordításokat is. Ilyen bibliafordítás például a Leander von Ess-é, amely hihetetlen olcsó áron kapható minden könyvkereskedésben. Az újtestamont, csinos kötésben, 40

fillérbe kerül és ha valamely szegény Isten igéjét jön kérni, ugyszólván ingyen kapja azt.

A róm. kath. egyház indítatva érzi tehát magát arra, miszerint ujjal megemlitse, hogy e biblia, mint ilyen a nép számára az indexben, vagyis az egyházzal eltiltott könyvek jegyzékében van és hogy az egyház csak olyan katolikus fordításokat engedélyez, amelyek magyarázattal vannak ellátva.

Ezen magyarázatok ellen nem volna éppen semmi kifogás sem, ha azokat olyanoknak tartanák, amilyenek — t. i. emberi munkáknak, amelyek tévedésen is alapulhatnak. A ki az önkényesen összeírt imádságokra, bűnbocsátó könyvekre, esodákról szóló iratokra gondol hogy miképpen lehet azokhoz hozzájutni minden jóváhagyás nélkül nagyvárosokon és bucsujárhelyeken, a nélkül hogy ez ellen valamely katolikus pap fellépne, azt mindenesetre kínosan érinti a szentírás eltiltása.

Csak 1897-ben bocsátottak ki a könyvekre vonatkozólag egy egyházi törvényt, amelyet ugyan minden feltűnés nélkül, de teljes szigorral életbe is léptettek; a törvény így hangzik: „Amennyiben a tapasztalás azt bizonyítja, hogyha a szentírásnak az ország nyelvén való olvasását különbség nélkül megengedik, abból az emberek vakmerősége folytán több kár származik, mint haszon, az anyanyelven való fordítások, ha azok katolikusoktól erednek is, általában eltiltatnak, ha csak az apostoli szék nem hagyja azokat jóvá vagy a püspökök felügyelete alatt oly megjegyzésekkel nem láttatnak el, amelyek az egyházi atyáktól és katolikus íróktól származnak.“

„Az ember vakmerősége folytán!“ Igen, hát nem éppen ezért jött Jézus tudományával? Tagadom sok millió emberrel együtt, hogy Isten igéjének általános elterjedéséből „több kár, mint haszon származik.“ Csak nézzünk szét, hogy a bibliaolvasó népek mily erősek és egészségesek. Ha a keresztyéneknek Németországban, Svájcban, Skandináviában, Angolországban, Amerikában stb. jót tesz a biblia, bizonyára ami szegény népünknek sem fog ártani.

Ha az ember nálunk olyan férfiakkal, akiket mivelteknek és képzetteknek tartanak, a bibliáról beszél, hihetetlen tapasztalatokat szerez. Ezen ügyben kevés kivétellel ostobák. Egy doktor, aki husz évvel ezelőtt hagyta el az iskola padját és művelt körökben játszik hangadó szerepet, a hegyi predikációról nem tudott egyebet, mint azt, hogy abban Jézus átadván Péternek a mennyország kulcsait így szólott: „Te vagy az én szerelmes fiam, kiben nékem gyönyörűségem telik. Légy pápa!“

És ez még nem volt a legrosszabb: egy nyelvtanító, aki a társaságokban örömet beszélt egyházpolitikáról, úgy nyilatkozott, hogy az új testamentum Mózes öt könyvének a legutolsó könyve! Hogy áll aztán ez a műveletlen népnél. Az iskolában szerzett csekély bibliai ismeret hamar elpárolog s többé semmiféle érdeklődést sem tanusítanak az iránt. De hogy az embernek pénteken nem szabad húst enni s hogy a Jézus — szív — ájtatosságnál bűnbocsánatot nyerhet és azt feláldozhatja a purgatoriumban levő szegény lelkekért, hogy Luther Márton a pokol fia, — azt mindenki tudja, aki katolikus előadásokat látogat.

Nem, én nem akartam elkeseredetten írni és mégis úgy ír az ember. Mily örömet szeretnék védelemre kelni, de ez lehetetlen. A felelősséget nem lehet elvállalni.

Komolyan kérdezzük: miért akarja egyházunk elvonni a néptől a teljes és tiszta evangéliumot? Miért?

mivel azzal nem áll többé összhangban? Azért, mivel egyedül ő akar közvetítő lenni Isten és az emberek között? Vagy azért, mivel fél, hogy a laikusok Isten, kommentár nélküli igéjét félre értenék, ferdén fognák fel?

Veress István,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Tolstoi Leó gróf exkommunikációja.** Tudvalevő dolog hogy az 1901. február 20—22-én tartott orosz szent zsinat 557. sz. alatt *Tolstoi Leót* exkommunikálta s ugyanakkor egy kiáltványt intézett az orthodox görög-orosz egyház hithű gyermekeihez is. A pétervári kormányzósági hirodó 1901. február 25-ikén megjelent 44-ik számában ezt a hirhedett végzést közölte s a következő szavakkal vezeti be: „azon gondoskodásából kifolyólag, melylyel a szent zsinat az orthodox egyház hívei iránt viseltetik s részben azért is, hogy ezeket a veszedelmes kísértések ellen megóvja s az eltéveldettek mentse, a Tolstoi Leó gróf ügyében és az ő antikrisztusi és egyházellenes tévtana felett tartott tanácskozásából kifolyólag intésképpen hogy senki az egyházi békét meg ne zavarja; a szent zsinat a következő kiáltványt bocsátja ki: „a szent orosz zsinat az orthodox, katolikus, görög, orosz egyház hűségese gyermekeinek. Örüljétek az Urban! Kérlek pedig titeket atyámfiai, hogy vegyétek eszetekbe azokat, a kik háborúságnak és botrányozásnak okai volnának, kik más tudományra tanítanának a kívül, a melyet tanultatok és azokat eltávostassátok! Róm. 16. 17. Kezdtől fogva sok gyalázatot és támadást kellett a Krisztus egyházának eltűrni azoktól a számtalan eretnekektől és tévtanítóktól, a kik arra törekedtek, hogy romba döntsek azt és az ő lényegileg az élő Isten Fiába, a Krisztusba vetett hiten nyugvó oszlopait meg rázzák. Mindazonáltal az Urnak igérete szerint a szent egyházon a pokolnak kapui sem vehettek diadalmat s az diadalmasan fog állani örökkön-örökké. Az Isten úgy akarta, hogy napjainkban is egy új tévtanító álljon elő s ez gróf Tolstoi Leó! Ez a gróf Tolstoi, a ki mint író az egész világon ismeretes, születésére nézve orosz, kereszteltetésére és neveltetésére nézve pedig orthodox, az ő gögös eszének elvakultságában, az Ur ellen és az ő Krisztusa ellen és az ő szent öröksége ellen kevélyen feltámadt; elszakasztotta magát nyiltan az ő anyjától az orthodox egyháztól, a mely őt táplálta, nevelte; és az ő irodalmi tevékenységét és az Isten által neki adott talantumokat olyan tanoknak a terjesztésére fordította, a melyek a Krisztussal és az egyházzal ellentétben állanak, hogy megzavarja az apák hitét az embereknek fejében és szívében, — azt az orthodox hitet, melyen nyugoszik a világ; a melyben a mi elődeink étek s lelki örökségüket keresték s a melynek szikláján a szent Oroszország felépült és nagygyá lett. — Műveiben és leveleiben a melyek általa és az ő tanítványai által általában az egész világon ugyan, de különösen a mi drága hazánk határain belül terjesztetnek, a fanatikus lekesültségével prédikálja, hogy az orthodox egyháznak és a keresztyén hit tényleges tartalmának minden dogmáit meg kell semmisíteni; megveit az élő személyes Istent, a kit a Szentháromságban tisztelünk a világegyetem teremtőjét és fentartóját; tagadja a mi Urunkat a Jézus Krisztust, az Istenembert a világ megváltóját és szabadítóját, aki az emberekért és a mi

váltságunkért szenvedett és a halálból feltámadott. — Tagadja, az Ur-Krisztus emberré levésénél a szeplőtelen fogantatást és az Isten szent anyjának a szent Szűz Máriának a szülés előtt és után való szüzességét. Nem hisz a halál után való életbe és a megfizetés igazságába; elveti az egyháznak minden sakramentumait és azokban a Szentlélek áldásteljes munkásságát és miután az orthodox nép hitének szentsége tárgyait mind kigunyolta, nem borzadt vissza a legnagyobb sakramentumot, t. i. a szent urvacsoráját is guny tárgyává tenni. Ezt mind hirdeti gróf Tolstói Leó szakadatlanul szóval és írásban az egész orthodox világ megbotránkozására és ijedelmére s ennek folytán nem titokban, hanem nyíltan és czélzatosan elszakadt az orthodox egyházzal való közösségtől. Azok a kísérletek, melyeknek czéljok az volt, hogy őt észretéricsék, siker nélkül maradtak. Ahonnan őt többé az egyház tagjának nem ismeri, és nem is ismerheti mindaddig, míg meg nem tér s az egyházzal ismét közösségbe nem lép. — Erről teszünk mi jelenleg az egyetem előtti tanubizonyosságot, hogy a hitszilárdságnak is tanujelét adjuk s leczkét szolgáltatunk a tévelygőknek s különösen most újból Gróf Tolstói Leonak. Sokan a hozzá közel álló hívők közül aggódva gondolnak arra, hogy ő életének véghatáránál az Istenbe és Megváltóba való hit nélkül marad, miután az egyház áldásait és imáit és az azzal való minden közösséget megvetett. — S a mikor mi az ő egyháztól való elszakadásáról ekként bizonyosságot teszünk, egyszersmind imádkozunk hogy az Isten vezesse őt bűnbánatra s engedje, hogy ismerje meg az igazságot. (2. Tim. 2. 25.) Imádkozunk, hogy irgalmas Isten, a ki nem akarja a bűnösnek halálát, hallgasson meg minket kegyelmesen és vezesse vissza őt ismét az ő szent egyházába. Amen. — Az eredeti okmányt aláírták: a pétervári, kievi, moskai, varsói metropoliták és 3 püspök.

— **Antiklerikális újabb mozgalom Spanyolországban.** Ismeretes és régi dolog, hogy nálunk Magyarországon bizonyos körök felfogása szerint jó katolikus csakis az lehet, ki mint valamikor *Zichy Nándor* gróf mondta „előbb katolikus, mint magyar.“ Mi egyszerű paraszt kálmínista nyelven szólva annyit jelent, hogy ha a körülmények úgy hoznák magokkal, *Zichy et consortes* pereig sem haboznának akár a legfontosabb nemzeti érdekeket is áldozatul dojni annak a *Moloch*nak melynek koronás főpapja ott székel a római vatikánban. A felől sem lehetünk immár kétségben, hogy az ugynevezett katolikus autonomia kérdése útvesztőbe jutott s nálunk majd csak lekerül már a napi rendről nagy időkre azon az egyszerű okon, mert éppen a katolikus főpapság tartja az autonómiát a hierarchiával összeférhetetlenek s még a gondolatától is fázik annak, hogy a népnek egyházi ügyekben szélesebb alapon nyugvó jogok adassanak, mint a minökkel az a tridenti zsinat idejében birt. Sőt nap-nap után világosabbá lesz az is, hogy nálunk a jezsuiták hovatovább mind szemérmetlenebbül operálnak s kavarnak azt a boszorkány üstöt, melynek füstje közéletünk legnehezebb szerveit már eddig is veszedelmesen megfeküdte. Ilyen körülmények között, kétszeresen érdekes reánk nézve a hír, hogy Barceloniában „*Nuestra Revisia catolico populus de critica*“ cím alatt egy hetenként megjelenő folyóiratot adnak ki, mely népszerű nyelven azt magyaráztatja, hogy mily tömérdek károkat okozott a klerikalizmus Spanyolországban. Érdekes, hogy a folyóirat kiadója egy katolikus pap, név szerint *Don Sigismando Pay-Ordeix*, ki mellett természetesen más

katolikus lelkészek is állanak. A mozgalom immár olyanmértvü arányokat öltött, hogy a párisi „*Temps*“ jónak látta tudósítóját nevezett páterhez ennek megintervivólása végett elküldeni. Az antiklerikális spanyol pap aztán lényegében a következő nyilatkozatot tette: „*hogy mit akarunk mi? semmi mást mint Spanyolországot és az egyházat megmenteni. A mozgalom általános s nem sokára egész Spanyolországra ki fog terjedni. Velünk tart Katalóniában két püspök s még többen az országban. Célunk igen egyszerű. Mi antiklerikálisok vagyunk, de katolikusok, még pedig jó katolikusok akarunk maradni. Csak a klérus fegyelmezését és belső organizációját kívánjuk reformálni. Mi tisztelőtben tartjuk a dogmákat. Jelenben csak annyit követelünk hogy állam és egyház választassanak el egymástól, hogy reformáltassanak s fekeztessenek meg a jezsuiták és más szerzetes rendek s azok az egyházi javak, melyekre a kultusnak szüksége nincs, bocsáttassanak át az államnak. Célunk egy önálló spanyol egyház megteremtése, mely csakis a dogmák tekintetében álljon alatta a pápa legfelsőbb vezetésének; minden egyéb jogai pedig Rómának vitessenek át a nemzeti klérusra. Követeljük, hogy az egyházban a népnek állandó tevékenységi jogkör biztosíttassék, hogy ekként az egyház a népakarat állandó és tökéletes kifolyása legyen; azaz követeljük, hogy a püspököket és a magasabb egyházi méltóságok viselőit a nép válaszsza és a klérus. Ez a mi jelenlegi ideálunk.*“ Kíváncsiak vagyunk, hogy mit mond mind ezekre a magyar klerikális párt?

— **Ellenfeleinktől is tanulhatunk.** Ezelőtt 4 esztendővel történt, mikor még fungens lelkész voltunk, hogy a Püspök-Ladányba bérmlás végett jött s nagy-parádával fogadott róm. katolikus püspöknél sem nem tisztelegtünk, sem egyháztanácsunk tagjait hódolatra elébe nem vezettük. Tudtuk jól, hogy mit és miért cselekszünk. Sokan megróttak akkor minket ezért s több példára hivatkoztak, hogy másutt ilyen alkalommal a tisztelgők sorában ott szokott lenni a református lelkész is a református egyháztagok élén. Mi azonban, — természetünk és szokásunk szerint — a magunk lábán járva, az efféle böleselkedés által nem hagytuk magunkat megtévesztetni. Nem ötlet és hangulat irányított bennünket, hanem a helyes distinctio. S hogy okosan jártunk el, arra nézve most a róm. katolikus sajtó legtekintélyesebb organumára a „*Magyar Állam*“ -ra hivatkozunk, amely május 23-ki számában a következő őszinte vallomást teszi: „*Mikor a püspök a bérmlás szentségét osztja ki, semmi közük az idegen felekezeteknek a szertartáshoz. Az a tisztelgés pedig rendezem nem a püspököt illeti, hanem az illetők akarják magokat megtiszteltetni a püspökkel.*“ Ezért sok főpap egyáltalán nem fogadja bérmaútján a más vallásu tisztelgőket, már csak azért sem, mert máskülönben azt is kívánhatják viszonzásképpen, hogy a katolikus plébánus is vezessen küldöttséget a heretikus felekezeti előjárókhoz és rabbinusokhoz. A nem katolikusok iránt köteles figyelmet és felebaráti szeretetet más uton lehet, kell is érvényre juttatni, de akkor sem nyílik alkalom a katolikus vallásnak ily módon való nivellálására. A kath. egyháznak dogmatikus felfogása nem engedi, *hogy a felekezetekkel egy sorba álljunk (!)* s inkább le kell mondani a felekezetek ünnepléséről, mint hogy ily árt adjunk érte.“ Nohát értsük és jegyezzük meg ezt mindnyájan. A leczkét a túl oldalról és ingyen kapjuk, nekünk csak javunkra kell fordítani.

— **Mozgalom a debreceni egyetem érdekében.** Ez előtt körülbelül 5 esztendővel lekerült a napi rend-

ről. Az a közmondássá vált szalmaláng, mely bennünket magyarokat jellemez s legtöbbször csak arra való, hogy megvilágítsa a hátteret, hol az eszme számára a sir már megásva van, a debreceni egyetem érdekében megindult mozgalom oltárán is ellobogott. S lön utánna homály s siri esend. Évek óta pihen az eszme s alig néhány jámbor optimista gondolt rá, hogy Istentől vagy on ez, s éppen azért előbb-utóbb testet kell öltenie. Ilyen körülmények közt biztató jelnek vesszük azt a nagyszabásúnak ígérkező hangversenyt, mely az egyetem tőkéjének növelésére június hó 1-ső és 7-ik napja között fog rendeztetni a debreceni városi színházban két budape ti művész nő közreműködése mellett. Az eszmét társadalmi életünk ismert alakja, kollegiumunk és egyházkerületünk agilis s áldozatkészségéről, mint fáradhatatlan buzgalmáról nevezetes ügyésze **Márk Endre** vetette fel s készítette elő annyira, hogy midőn e tárgyban május 19-én városunk s általában a debreceni közügyek vezetőinek lelkes kis csapatja a kollegium tanácstermében értekezletre egybegyűlt, itt már csak a köztetszéssel fogadott eszme sanktionálásáról volt szó. Igazán jól esik a városunkon éppen a napokban átzugott Barnum-láz után látni, hogy vannak még sorainkban kik nem a komédiákért, hanem a magasabb célokért tudnak lelkesedni. Pedig hogy vannak, arra zálogul szolgál nekünk az a meleg érdeklődés, mely az értekezlet minden tagjának szemeiből leragyogott s tesszéssel fogadta azt a lapunk szerkesztője által tett indítványt is, hogy a most megalakított rendező bizottságnak legyen permánens jellege azon célból, hogy a debreceni egyetem létesítésének kérdését állandóan felszinen tartsa s a mozgalomnak országos jelentőségét biztosítsa. A bizottság tagjairá beválasztattak: Dr. Bartha Béla, Márk Endre mint elnökök; Dobieczki Sándor, Eröss Lajos, Vecsey Imre, Sinka Sándor, Kovács Lajos, Zádor Lajos, Dr. Kenézy Gyula, Dr. Bakonyi Samu, Dr. Benedek János, Kozma László, Oláh Károly, Aczél Géza, Bosznay István, Dr. Gulyás István, Dr. Kérészy Zoltán, Balogh Ferenc, Than Gyula, Ifjabb Möricz Pál, Szini Péter, Harsányi Sándor, Mácsai Sándor, Kun Béla, Tóth László, Rác Lajos. A júniusi hangversenyekre a jegyek Zádor Lajos üzletében válthatók.

— **Püspöki honorárium.** A kalvinista szegénység, e régi közkeletű kifejezés, sehol sem érezhető annyira, mint ott, a hol olyan méltóság megfelelő ellátásáról van szó, melynek pedig még a legnagyobb áldozat hozatal igénybevétele mellett sem lenne szabad figyelmen kívül maradnia. A ki nem ismeri a viszonyokat, fel tudná-e tenni azt a hihetlenségnek látszó állapotot, hogy például a debreceni római vallású egyház plébánosa és kisröpóstja évenként körülbelől *több állami adót fizet*, mint amekkora honoráriumot a magyarországi reformátusok legnépesebb s legnagyobb kiterjedésű egyházkerülete, a tiszántúli, az ő püspökének eddig szolgáltatni tudott? Most arról van szó, hogy e honorárium ha nem is a fennálló igények kívánatos összegéig, de mégis valamivel mulhatatlanul emeltessék. A kérdés szerencsés megoldását nem személyi érdeknek kell tekintenünk, hanem olyannak, mely elől az egyházkerület méltósága s sok egyéb itt felsorolni nem kívánt tekintetek nem engedhetik meg a kitérést. Erös a meggyőződésünk, hogy a közelebb egybegyűlendő egyházkerületi közgyűlés alkalmával nem csak szóvá lesz téve a kérdés, de a megvalósítás érdekében is végleges intézkedések lesznek hozhatók. És ezt annál inkább reméljük, mert három-négyezer koronára tehető emelkedés kellő körültekintés mellett az egyházkerület újabb megterhelése nélkül keresztül lesz vihető. Érdeklődéssel várjuk

az ügy menetét, s méltó elismerés jusson annak, ki a kezdeményezés dicsősséges feladatát magára vállalja.

— **Hódmezővásárhelyi hírek.** A hódmezővásárhelyi nagy egyházunk a néptanítás és nevelés terén hatalmas lépést tett. Ugyanis, elemi iskoláit tandíjmentessé tette. Amde azt a jövedelmet, mit az eddig fentálló tandíjból bevett, nagyságával járó terhei miatt semmiképpen nem nélkülözhetvén, a végből a párbérnek 1 koronával való emelését elhatározta (s lett az 4 kor. s bár népét majdnem 2 éven át igyekezett lehető tapintatossággal e változásokra előkészíteni s úgy szólva már magának a népnek kívánsága ment e határozataiban teljesebbé: hatalmas agitációval összeszedett nagy tömeg aláírásával fellebbezte meg azokat egy, az ösmeretlenségből kilépni vágyó egyháztag. A tavaszi egyházmegyei közgyűlés azonban indokainál fogva helybenhagyta az egyház határozatait sőt ennek felterjesztett meggyőző érveire a fellebbező is megnyugvását jelentette ki. Így tehát e nagy egyház a jövő tanévvel kezdődőleg életbe fogja léptetni a tandíjmentességet, mi által jó vezetésű iskoláit sok szegény szüle gyermeke előtt nyitja meg s biztosít azoknak legalább négy éves iskolázást, mit, következményeire gondolva, eléggé méltányolnunk sem lehet. — Ugyanez egyház főgymnasiumában Áldozásünnepén d. u. a hála és kegyelet fölémelő ünnepe volt Egyik, eddig még legnagyobb jölteveje néh. Kovács Ferenc emléket újította fel ez ünnepély, melyen az előkelő — bár nem nagyszámu közönség és a tanuló ifjuság előtt Futó Mihály igazgató-tanár részletesen ismertette a boldogult tanulságos életét, nemes törekvéseit, nagymérvű jótékonykodásait, melyek, méltó hirtelével együtt, messze túllépték városa határait, s melyek csuespontja, hogy majdnem 200,000 korona értékű vagyónának örökösévé a h.-m.-vásárhelyi ev. ref. egyházunkat s annak főgymnasiumát tette. A tanuló ifjuság énekkara kezdő és bevéző gyászdalai s egyik tanuló alkalmi költeményének elszavalása emelték még a szép ünnepély kegyeletes hangulatát. A h.-m. vásárhelyi főgymnasiumban az írásbeli érettségi vizsgák az elmúlt hét napjain (május 20-24.) folytak le, a szóbeli érettségi ideje június 17-22. napjaira van tűzve; még az egyes osztályok évváró vizsgái 24. és 25. napokon, az évváró istentisztelet pedig 27-én d. e. fog megtartatni.

— **Tanulmányi kirándulás.** Tanítóképző intézetünk tanárkara növendékei gyakorlati képzésének szélesebb körüvé tételére elhatározta, hogy negyedéves növendékeivel nagyobb egyházaink iskolái ügyeinek a helyszínén leendő tanulmányozására időnként *kirándulásokat* rendez. Az első kirándulást folyó hó 18-ik napján Hajdu-Szoboszlón tartották meg. **Kovács Lajos** igazgató és 3 tanártárs vezetése alatt 21 növendék vett abban részt, kiket a szoboszlói ev. ref. iskolaszék **Soltész László** lelkész és **Kovács Gyula** polgármester-főgondnok vezetése alatt és a tanítói kar szeretettel fogadott. A kirándulók első sorban az ev. ref. egyház iskoláit látogata meg 3 csoportra osztva, mindenik csoport 4-5 tanító tanítását is meghallgatta; majd az állami polgáriskola új és gazdag berendezéseit tekintették meg; végül a városházán ereklyeként őrzött diszes **Bocskay-zászló** szemlélésében gyögyörködtek. Befejezésül a városi major gyümölcsfa és szőlőtelepe nyújtott tanulságos látni valót. — A tanteremnek nagysága, megfelelő volta, az iskolai ügyvitel pontossága, mindek felett a tanítók hivatottsága és buzgósága a kirándulásban résztvevő tanárokat és tanulókat egyiránt feltellen elismerésre ragadta; az előjáróság tanügyiránti lelkesedése, áldozatkészsége s a kirándulók iránti tanusított szives barátsága, vendégszeretete pedig mind-

nyájokat a legmélyebb köszönetre és hála kötelezte. Ifjaink sok szép tanúsággal gazdagodva tértek vissza e rövid kirándulásból; résztvevő tanártársaink pedig azt a jól eső tapasztalatot hozták magukkal, hogy rövid utjuk a főiskolánk iránt mindenkor hálással érzett kegyelet és jóindulat erősítésére szolgált.

— **Két ajándék a nagykikindai ref. egyház részére.** Legközelebbi vasárnap egyik fiók egyházamban: Zombolyán istenítiszteletet tartva, két buzgó református nő nagy örömet szerzett nekem. Egy napon két nemes lélek sietett az Urhoz való szeretetének, s egyházunk iránti buzgóságának bizonyosságát adni jó cselekedetben való tiszta áldozattal. Az egyik nő: ifj. Koch János földbirtokosnak; a másik Schlandt Márton nyug. pénzügyőri szemlésznek felesége. Mindketten egy-egysaját kezüleg himzett gyönyörű urasztali terítővel ajándékozták meg egyházunkat s ily szép és értékes kincsesel ékesítették az Ur oltárát. Legyen megemlítve e helyen is e két nemes, buzgó református nő igazi keresztyéni cselekedete. Hadd fényljk itt is, messzebbre kihatólag az ő világosságuk, hogy mások is dicsőítsék a mennyei Atyát, aki itt szét szórt nyája között is hatalmas dolgokat cselekszik az ő országának dicsőségére. — Fekete Gyula ev. ref. lelkész.

— **Szives tisztelettel** és bizodalommal bátorodom e becses lap mélyen tisztelt olvasóinak nagybecsű tudomására juttatni, hogy miután a Sinay Miklós tisztelői közül némelyek azon óhajukat is kifejezték, hogy szeretnék a Sinay Miklós arképet keretbe is foglaltatni: ezen óhajnak megfelelni igyekezvén, intézkedtem az iránt hogy a Sinay Miklós arképe, mint a „Szabad Egyház” folyó évi júniusi számának meléklete, megjelenjen; a kik megszerezni, kívánják, példányonként 10 filléért szivesen szolgálok vele. A megrendeléseket, hozzáam intézve, minél előbb megtétetni kérem, hogy idejében tudhassam meg, hány példány nyomtatására lesz szükség? — Azon mélyen tisztelt pártfogóknak, kik a Sinay Miklósról szóló emlékezés kinyomatási költségeinek fedezéséhez kész szívvvel járultak adományaikkal: e becses lap útján is forró szívből származó háládatos köszönetet mondok, megjegyezni bátorakodván, hogy a nevezett emlékezést ezután megszerezni óhajtóknak mintegy 30 példány erejéig még szolgáltatokra állhatok, kitünő tisztelettel s szives üdvözlettel vagyok: Szapáryfalva. 1901. Máj. 14. Rácz Károly ev. ref. lelk.

— **Ki akar egyéves önkéntes leni?** Bizonyára akárhány fiatal ember van, ki annak idején tanulmányait félbehagyta s így a 3 éves terhes katonai szolgálatnak néz elébe, Debrecenben már évek óta sikeresen működik az országszerte kitünő hírnévnek örvendő Lichtblau Albert-féle mimiszterileg engedélyezett katonai előkészítő tanfolyam, (tanbizottság: eddei Draugentz János m. kir. ny. honvédeztredes, Mayer Adolf es. és kir. ny. őrnagy) melyben azon ifjak, kik még sor alatt nem állottak, foglalkozásukra és előkészültségükre való tekintet nélkül rövidesen megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot. Felvilágosítást és prospektust készséggel küld Lichtblau Albert igazgató Debrecen.

— **Nyilatkozat.** „A „Kristály” viz abszolút tisztaságánál fogva főleg olyan helyen, a hol a talajviz szennyezett, megbecsülhetetlen segítőeszköz úgy a betegség leküzdésére, mint különösen annak elkerülésére; kellemes íze miatt pedig mindenki szivesen issza. Ezér úgy családomban mint praxisomban állandóan használtom.” **Dr. Albeker Károly, körorvos, Pítvaros, Csánádmege.**

Szerkesztői üzenet.

B. J. Nánás. Ehez hasonlólt máskor is kérek. Rövid időn sort keritek rá. Szives üdvözet! — **F. Gy. Nagy-Kikinda.** Arról a bizonyos lemondásról én annyit tudok, hogy az visszavonhatatlan, ami meggyőződésem szerint, eléggé nem sajnálható. Ha az a dolog, miről bizalmasan értesítettél, ténynyé lesz, arról azonnal értesítsd lapunkat. — **B. F. Margitta.** Az értesítést köszönettel vettem, ebből a számból azonban már késelt, s csak legközelebb fogom egészben közzé tenni. Szó sincs róla, az volna a legcélszerűbb ha minden egyházmegyei tudósítás a kerületi közgyűlést megelőzőleg láthatna napvilágot, de hát ennek a kivitele gyakran le nem győzhető technikai nehézségekbe ütközik. Azonban a közlés még a kerületi közgyűlés után is értékkel bír, mert ebből látják a tavolban lakók, hogy az egyes egyházmegyék minő eszmékkel foglalkoznak s egyik-másik közkeletű kérdésben milyen álláspontra helyezkednek? A cél tehát így el is van érve. Ami különösen lapunk összeállítását illeti, kérem szives tudomásul venni, hogy az első iv sz-rdán már mindig készen van s annak a megbontása nagy anyagi kiadásokkal jár. — **R. I. Szatmár.** Legközelebb. A lap küldésére nézve intézkedtem. — **Dr. S. J. Fiume.** Köszönöm a pártolást. Mindaddig nem sokra megyünk, míg az egyházi sajtó támogatását csak a lelkészek ismerik kötelességöknek. A veszprémi róm. kath. püspök báró Hornig a „Szent István Tarsulat” XLVII-dik közgyűlésén pár nap előtt megnyitó beszédét ezzel a kijelentéssel végezte: „nagy tevedés azt hinni, hogy csak a papok kötelessége katolikus lapokat olvasni! Ep' oly kevéssé csak azoké, mint amily igaz, hogy a katholicismus szent ügye nemcsak a papok ügye és érdeke; vagy a mint legkedvesebb (!) barátaink mondani szokták üzlete; hanem a hívek összletének ügye és érdeke; amiért is a katolikus sajtónak erélyes támogatása nagy, fontos és lelkiismeretbeli kötelessége a világi híveknek, náluk lévén a szám, a tömeg a többség súlya, melyet, ha megfelelőzve Krisztus Urunk eme szavairól „ki nincs velem, ellenem vagyok” az ellenség serpenyőjébe vetnek, valóságos árulást követnek el egyházok, hitok és saját magok ellen.” Ezt egy pápista püspök mondja, holott a katholicismus világszerte még mindig a censura járszalagján tánczol. Mennyivel inkább áll ez mi reánk protestánsokra vagy a sajtószabadság s irodalmi tevékenység jegyében született protestantismusra nézve! Dehát sok víz lefolyik még addig a Dunán, míg ezt a tömegek megértik s az egyházi protestáns sajtó iránt nálunk olyan általános érdeklődés támad, mint a minővel p. o. Németországban találkozunk, hol a *Liguoiri*-féle moráltheologia recensiója 2 év alatt 238,000 példányban terjedt el s eddig 81 kiadást ért. Majd ha így lesz nálunk is, akkor jön el a protestantismus igaz jövője.

Tartalom-jegyzék: Jövel Szentlélek Uristen! ** — A pünkössti lelkesedés. Dr. Márk Ferencz. — A megajgaztatólás. Dombi Lajos. — **Tárca:** Patay Sámuel. Zoltai Lajos. — **Tanügy:** A vallásos nevelésről. Sipos József. — „Protestáns egyháztörténelmi írka.” — **Közéletünk:** A nagybányai ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Szabó József. — Az érmelléki egyházmegye tavaszi közgyűlése. Balogh Ferenc. — Bethlen Gábor fejedelem szobra. — **Kivonat.** — **Irodalom.** — **Külföld.** Egy katolikus osztrák író a biblia olvasásáról. Veress István. — **Külföldi élekek.** — Szerkesztői üzenet.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Pályázat

a felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegyében levő ibronyi ev. ref. lelkészi állomásra.

Évi javadalom: szabad lakáson kívül 35 kat. hold 1334 □ öl szántóföld; a hívek évenként biztosítanak 320 koronát; államsegély 600 korig. 291 kor. 74 fill.

Ezen egyház: negyedosztályu.

Megválasztott lelkész, állomását megerősítése után azonnal tartozik elfoglalni.

A törvényszerű minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványnyal fölszerelt pályázati kérvények f. évi június 23-ig Görömbei Péter espereshez Nagy-Kállóba küldendők.

Debrecen, 1901. május 22.

Kiss Aron
püspök.

Pályázat.

A karczagi ev. reform. egyház elemi fiu és leányiskolájánál egy nyugdíjazás és egy halálozás folytán megüresedett rendes tanítói állásra pályázat nyitattik. Javadalma egyenként évi 1000 korona készpénz törzsfizetés és 100 korona lakbér, az egyházipénztárból évnegyedenként, előre fizetve. Egy évi sikeres működés esetén állandósíttatnak. Az állomás f. évi szeptember 1-én foglalandó el. A megválasztottak kötelesek a úszántuli ev. ref. egyházkerület A., tanterve szerint vezetni a rájuk bízott bármely osztályt. A megválasztottak tanév bezárása előtt állásaikat el nem hagyhatják. Ev. reform. vallásu, okleveles tanítók kellőleg felszerelt kérvényüket 1901. évi június hó 8-ig bezárólag nyujtsák be alul írottához.

Karczag, 1901. május 14-én.

Hajnal Elek
ev. ref. lelkész
iskolaszéki elnök.

Pályázat tanári állásra.

A mármaros-szigeti államilag segélyezett ev. reform. főgimnáziumnál a mennyiségtantermészettani tanszékre ezennel pályázat hirdetik. A tanszék betöltésének joga a főgimnázium igazgató tanácsát illeti. A megválasztandó tanár

köteles lesz az illető, esetleg más rokon tantárgyakat heti 20 órán át tanítani, azonkívül az esetleges helyettesítéseket külön díjazásra való igény nélkül teljesíteni, végül tanszékét az igazgató tanács által meghatározandó időben megtartandó székfoglaló értekezéssel elfoglalni.

A tanszék díjazása évi 2400 korona törzsfizetés, 400 kor. lakbér és a megfelelő 200—200 koronás ötödéves korpótlék, minél a más állami vagy prot. tanintézetnél eltöltött idő is beszámíttatik. -- A törzsfizetés fokozatos előléptetéssel 3200 koronáig emelkedhetik.

Pályázhatnak középiskolai tanári képesítéssel bíró ev. ref. vallásu egyének: ezek hiányában az oklevéllel még nem bíró tanár, segédtanári minőségben évi 1600 korona fizetés és 300 korona lakbérrel alkalmaztatik. — A pályázati kérvények anyakönyvi kivonattal a képesítést, eddigi tanári esetleg irodalmi működést, valamint a katonai szolgálat teljesítését igazoló okmányokkal s életrajzi adatokkal felszerelve, és a m.-szigeti ev. ref. Lyceum igazgató Tanácshoz címezve, f. évi június hó 30-ig alólirottához küldendők. — A megválasztandó tanár az orsz. tanári nyugintézet jogosított és kötelezett tagja lesz.

M.-Sziget, 1901. május 18.

Héder János,
lyc. h. gondnok.

A „NEUMANN M“ cég debreczeni áruházáról.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközölhetnek. — Pontos címre figyelni tessék.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ cég

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreczenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debreczenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruház-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruí versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmükbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. Debreczen, főtér, a postával szemben.

Szabott ári Szabott ári Szabott ári